

Dadansoddi ar gyfer Polisi

Analysis for Policy

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:
82/2023

DYDDIAD CYHOEDDI:
13/09/2023

Arolwg o agweddau cyhoeddus tuag at y dreth gyngor 2023

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

OGI © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol: 978-1-83504-557-2

Arolwg o agweddau cyhoeddus tuag at y dreth gyngor 2023

Emily Tyler a Nerys Owens

Adroddiad Ymchwil Llawn: Tyler, E. ac Owens, N. (2023). *Arolwg o agweddau cyhoeddus tuag at y dreth gyngor 2023*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 82/2023.

Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/agweddaur-cyhoedd-y-dreth-gyngor-2023>

Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilydd, ac nid Llywodraeth Cymru o reidrwydd.

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â

Nerys Owens

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

E-bostiwch: ymchwil.gwasanaethaucyhoeddus@llyw.cymru

Tabl cynnwys

Tabl cynnwys	1
Rhestr o dablau.....	2
Rhestr o ffigurau	3
1. Cefndir.....	4
2. Methodoleg	6
3. Canfyddiadau	7
4. Casgliadau	39
Atodiad A: Methodoleg.....	41
Atodiad B	46

Rhestr o dablau

Tabl 1: Pa un o'r canlynol sy'n disgrifio orau pam nad yw eich cartref yn talu'r dreth gyngor?	7
Tabl 2: Pa ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau ydych chi'n eu derbyn?	9
Tabl 3: Allwch chi enwi tri gwasanaeth sy'n cael eu hariannu gan y dreth gyngor? (Gweler y sylwadau uchod)	13
Tabl 4: 'Rhy uchel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?	23
Tabl 5: 'Yn agos at ei lle' – Pam ydych chi'n dweud hyn?	24
Tabl 6: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Rhy uchel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?.....	26
Tabl 7: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Yn agos at ei lle' – Pam ydych chi'n dweud hyn?	27
Tabl 8: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Rhy isel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?	27
Tabl 9: Cytuno – Pam ydych chi'n dweud hyn?	29
Tabl 10: Anghytuno – Pam ydych chi'n dweud hyn?.....	30

Rhestr o ffigurau

Ffigur 1: Beth yw eich band treth gyngor?	8
Ffigur 2: Ydych chi'n derbyn unrhyw ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau yn y dreth gyngor?	9
Ffigur 3: Sut mae eich cartref yn talu'r dreth gyngor?	10
Ffigur 4: Faint o dreth gyngor mae eich cartref yn ei thalu y mis?.....	11
Ffigur 5: Faint fyddech chi'n ei ddweud rydych chi'n ei wybod am y dreth gyngor?	12
Ffigur 6: Gosodiadau am system bresennol y dreth gyngor.....	14
Ffigur 7: Gosodiadau am system bresennol y dreth gyngor.....	18
Ffigur 8: Yn seiliedig ar eich incwm a'ch gwariant, sut fyddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?.....	22
Ffigur 9: Yn seiliedig ar y gwasanaethau y mae'r dreth gyngor yn eu hariannu, sut fyddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?	25
Ffigur 10: I ba raddau ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant leol wahanol?	28
Ffigur 11: Pa un o'r canlynol ydych chi'n teimlo fyddai'r mesur tecaf o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu? Sgôr gyfartalog gymedrig ar gyfer tegwch (1=tecaf, 6=lleiaf teg).....	31
Ffigur 12: Y mesur tecaf o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu (Sgôr o 1).....	32
Ffigur 13: Y mesur lleiaf teg o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu (Sgôr o 5)	32
Ffigur 14: Pa mor bwysig yw nodau canlynol trethiant lleol? Sgôr gyfartalog gymedrig ar gyfer pwysigrwydd (1=ddim yn bwysig o gwbl, 10=cwbl hanfodol).....	33
Ffigur 15: Pa mor bwysig yw nodau canlynol trethiant lleol? 'Cwbl hanfodol'.....	34
Ffigur 16: Yn ystod y tair blynedd diwethaf, ydych chi wedi defnyddio unrhyw rai o'r dulliau canlynol er mwyn cael gwybodaeth am eich treth gyngor?	36
Ffigur 17: Pa mor hawdd neu oedd cael gwybodaeth am eich treth gyngor ar wefan y cyngor lleol/gwefan Llywodraeth Cymru/gwefan arall?	38

1. Cefndir

- 1.1 Mae Llywodraeth Cymru yn cynnal rhaglen ymchwil i lywio'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu i ddiwygio'r dreth gyngor er mwyn sicrhau system decach a mwy graddoledig. Hyd yma, mae hyn wedi cynnwys ymchwil academaidd, gwaith dadansoddi mewnol gan y llywodraeth, casglu data gweinyddol ar raddfa fawr a dadansoddi canlyniad ymgynghoriadau cyhoeddus, yn ogystal â gweithgarwch ymgysylltu â rhanddeiliaid ychwanegol. Gofynnodd [Ymgynghoriad Cam 1](#), a gynhaliwyd rhwng mis Gorffennaf a mis Hydref 2022, am farn y cyhoedd a rhanddeiliaid ar uchelgeisiau llywodraeth Cymru cyn ymgymryd â gwaith prisio eiddo. Cyhoeddwyd [crynodeb o'r ymatebion](#) i'r ymgynghoriad hwn ym mis Rhagfyr 2022. Ceir rhestr o'r dystiolaeth a'r gwaith ymchwil hyd yma ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).
- 1.2 Mae dealltwriaeth y cyhoedd o systemau cyllid yn y dyfodol a'u parodrwydd i'w derbyn yn hanfodol er mwyn i Lywodraeth Cymru gyflawni ei nodau, ond mae [ymchwil flaenoro](#) wedi nodi nad yw lefelau ymwybyddiaeth o drethi lleol nac agweddau tuag atynt yn glir ac mai anaml y cânt eu mesur. Am y rheswm hwn, comisiynodd Llywodraeth Cymru gwestiynau ychwanegol am agweddau tuag at y dreth gyngor yn ystod cam mis Mawrth 2022 Arolwg Omnibws Cymru (a gynhaliwyd gan Beaufort Research Ltd), gyda gwaith dadansoddi yn cael ei wneud yn fewnol gan Wasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi. Cyhoeddwyd [adroddiad yn cyflwyno'r canfyddiadau](#) ym mis Gorffennaf 2022. Er mwyn ystyried unrhyw newidiadau mewn agweddau at y dreth gyngor yng Nghymru ers mis Mawrth 2022, comisiynodd Llywodraeth Cymru gyfres bellach o gwestiynau yn nhon mis Mawrth 2023 o'r arolwg.
- 1.3 Diben yr ymchwil hon oedd ystyried canfyddiadau'r cyhoedd o degwch y dreth gyngor. Roedd hyn yn cynnwys dyluniad y dreth a sut mae'n cael ei gweinyddu yn ogystal â'r ffordd y caiff ei defnyddio a'i buddsoddi mewn cymunedau. Ceisiodd hefyd ystyried y gydberthynas rhwng y lefel o wybodaeth a dealltwriaeth o'r dreth gyngor a chanfyddiadau o ran ei thegwch a chasglu barn ynghylch a ddylid diwygio'r dreth yn y dyfodol. Roedd cyfres ychwanegol o gwestiynau a gynhwyswyd yn arolwg 2023 yn edrych ar y ffordd y mae pobl yn cael gwybodaeth am y dreth gyngor.
- 1.4 Mae gweddill yr adroddiad hwn yn nodi'r fethodoleg ar gyfer yr arolwg hwn ac yn cyflwyno canfyddiadau allweddol o dan y themâu canlynol:

- Cyfrifoldeb am dalu'r dreth gyngor
- Gwybodaeth ac agweddau tuag at system bresennol y dreth gyngor
- Agweddau tuag at newid
- Cael gwybodaeth am y dreth gyngor

2. Methodoleg

Yr arolwg

- 2.1 Mae Arolwg Omnibws Cymru yn cynnwys cyfweiliadau â sampl gynrychioliadol o 1,000 o oedolion 16 oed a throsodd sy'n byw yng Nghymru, o leiaf. Gwnaed gwaith maes ar gyfer cam mis Mawrth 2023 Arolwg Omnibws Cymru rhwng 27 Chwefror a 19 Mawrth 2023. Cwblhawyd cyfanswm o 1,000 o gyfweiliadau.
- 2.2 Cynhaliwyd cyfweiliadau ar-lein gan ddefnyddio [llwyfan cyfnewid paneli ar-lein Cint](#), sef meddalwedd a ddefnyddir mewn ymchwil seiliedig ar arolygon digidol er mwyn casglu gwybodaeth o nifer mawr o ymatebwyr. Cyfluniwyd yr arolygon ar-lein i'w cwblhau ar gyfrifiadur personol/llechen a ffôn clyfar a chynigiwyd fersiynau Cymraeg a Saesneg i bob ymatebydd.
- 2.3 Cynhaliwyd profion arwyddocâd ystadegol ar y data yn y dadansoddiad er mwyn helpu i ddehongli'r canlyniadau. Defnyddiwyd prawf z i nodi a yw cydberthynas a welwyd yn y sampl yn debygol o adlewyrchu cysylltiad gwirioneddol yn y boblogaeth. Pan nodir bod gwahaniaeth rhwng dau is-grŵp yn 'arwyddocaol' yn yr adroddiad hwn, golyga hyn fod y debygolïaeth o gael y canfyddiad ar hap yn llai nag un mewn 20 – h.y. mae'n debygol o adlewyrchu cydberthynas wirioneddol yn y boblogaeth.
- 2.4 Pan gaiff data arolwg eu profi i weld a ydynt yn ystadegol arwyddocaol, tybir bod y sampl a geir yn cynrychioli hapsampl o'r boblogaeth berthnasol. Mae Arolwg Omnibws Cymru yn defnyddio'r dull samplu cwota cyfrannol. A bod yn fanwl gywir, ni ellir pennu arwyddocâd ystadegol gwirioneddol ar gyfer y dull samplu hwn. Felly, mae gwahaniaethau 'arwyddocaol' sy'n seiliedig ar ddata o Arolwg Omnibws Cymru yn cyfeirio at wahaniaeth arwyddocaol ffug-ystadegol ar 95 y cant o'r lefel hyder.
- 2.5 Mae rhagor o wybodaeth am fethodoleg yr arolwg, ynghyd â diffiniadau o'r newidynnau demograffig a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn, wedi'i chynnwys yn Atodiad A. Ceir gwybodaeth am y cwestiynau ychwanegol a gomisiynwyd ar gyfer cam mis Mawrth 2023 Arolwg Omnibws Cymru yn Atodiad B.

3. Canfyddiadau

Cyfrifoldeb am dalu'r dreth gyngor

- 3.1 Roedd yr arolwg yn cynnwys cwestiynau cychwynnol i nodi a oedd y cyfranogwr yn talu'r dreth gyngor ai peidio. Roedd hyn yn llywio'r broses o gyfeirio ymatebwyr at gwestiynau dilynol yr arolwg er mwyn sicrhau mai dim ond cwestiynau a oedd yn berthnasol i'w hamgylchiadau a fyddai'n cael eu gofyn i'r cyfranogwyr.
- 3.2 Nododd tua naw o bob 10 ymatebydd (89 y cant) eu bod nhw, neu rywun yn eu cartref, yn talu'r dreth gyngor. O'r ffigur hwn, nododd tua hanner (48 y cant) fod ganddynt gyfrifoldeb llwyr am dalu'r dreth gyngor a nododd 41 y cant fod ganddynt gyd-gydraddoldeb am dalu'r dreth gyngor. Nododd tua un o bob 10 ymatebydd (11 y cant) nad oedd ganddynt unrhyw gyfrifoldeb am fod rhywun arall yn y cartref yn talu'r dreth gyngor.
- 3.3 O'r 106 o ymatebwyr a nododd nad oeddent yn talu'r dreth gyngor, y rheswm mwyaf cyffredin a roddwyd oedd eu bod ar incwm isel ac yn cael y gostyngiad llawn yn Dreth Gyngor (72 y cant) (Tabl 1).

Tabl 1: Pa un o'r canlynol sy'n disgrifio orau pam nad yw eich cartref yn talu'r dreth gyngor?

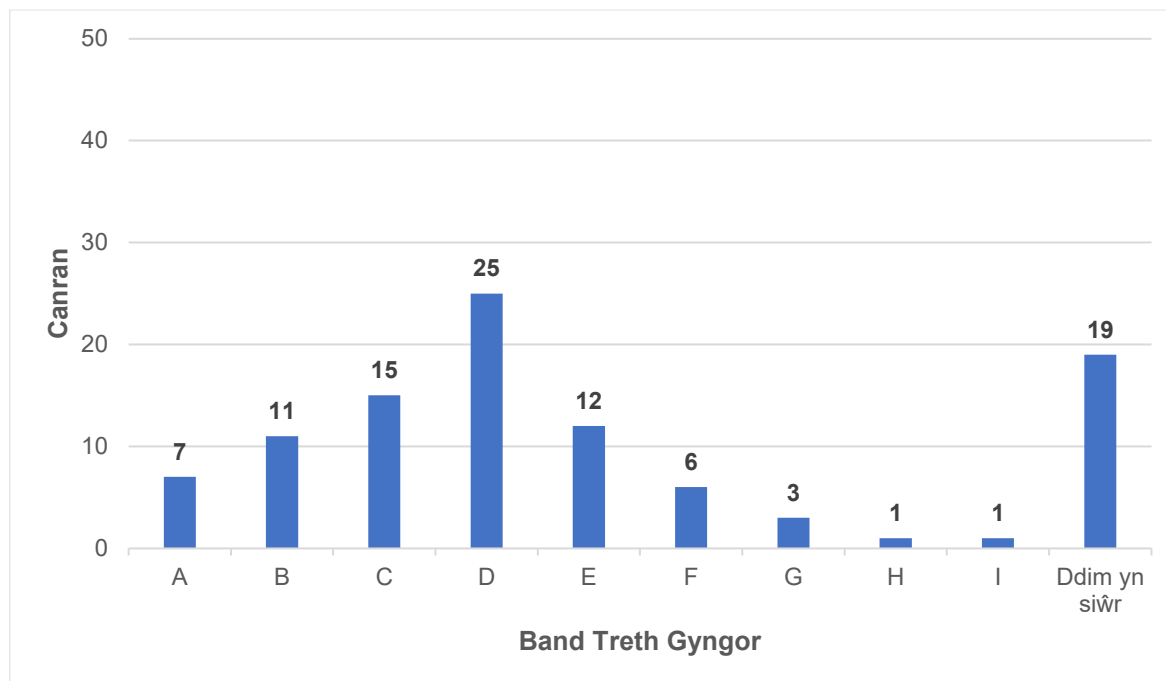
	Canran yr ymatebwyr
Rwyf ar incwm isel ac yn cael y Gostyngiad Llawn yn y Dreth Gyngor	72
Mae pob aelod o'r aelwyd yn fyfyrwr	14
Atebion eraill a roddwyd gan lai na 10 ymatebydd	
Mae pob aelod o'r aelwyd yn berson ifanc sydd wedi gadael gofal o dan 25 oed	2
Mae pob aelod o'r aelwyd o dan 18 oed	1
<i>Ddim yn gwybod</i>	5
<i>Arall</i>	7

Sylfaen: 106 o ymatebwyr

- 3.4 Gofynnwyd rhagor o gwestiynau am faint o dreth roeddent yn ei thalu i'r cyfranogwyr a nododd eu bod yn talu'r dreth gyngor. Caiff pob eiddo yng Nghymru ei osod yn un o naw band yn seiliedig ar werthoedd eiddo ac amodau'r farchnad dai ar 1 Ebrill 2003. Band A yw'r band isaf, sy'n gymwys i eiddo gwerth hyd at £44,000 a Band I yw'r band uchaf, sy'n gymwys i eiddo gwerth mwy na £424,000.

3.5 Y band mwyaf cyffredin a nodwyd gan yr ymatebwyr oedd Band D (25 y cant), ac yna Fand C (15 y cant).¹ Nododd tua un o bob pum ymatebydd (19 y cant) nad oeddent yn siŵr ym mha un o fandiau'r dreth gyngor yr oeddent (Ffigur 1).

Ffigur 1: Beth yw eich band treth gyngor?

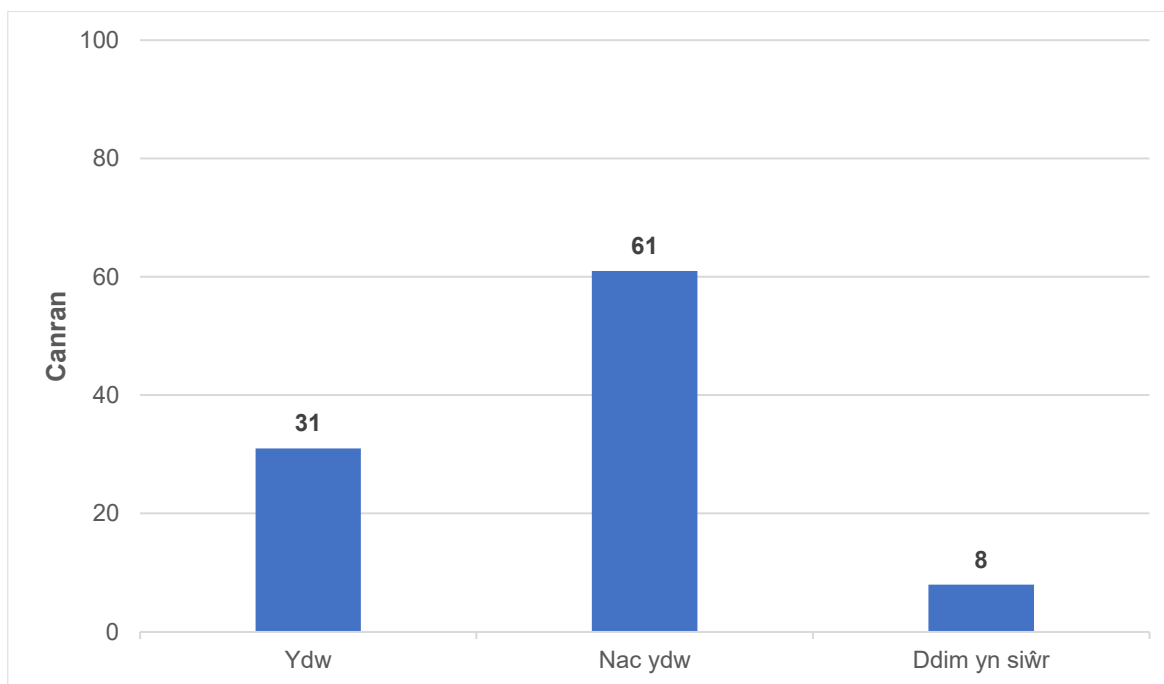

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

3.6 Gofynnwyd i'r cyfranogwyr hefyd a oeddent yn cael unrhyw ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau yn eu bil treth gyngor. Nododd tua thri o bob pum ymatebydd (61 y cant) nad oeddent yn eu cael, sy'n awgrymu eu bod yn talu bil llawn heb ei newid sy'n seiliedig ar fand eu heiddo. Nid oedd cyfran fach (8 y cant) o'r ymatebwyr yn siŵr a oeddent yn cael unrhyw ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau. Nododd tua un o bob tri ymatebydd (31 y cant) eu bod yn cael un disgownt, eithriad neu ostyngiad neu fwy (Ffigur 2).

¹ [Cyfran yr anheddau sy'n destun treth gyngor, yn ôl band a blwyddyn \(y cant\) \(llyw.cymru\)](#) Mae data StatsCymru yn awgrymu, ym mlwyddyn ariannol 2022-23, mai Band C yw'r band mwyaf cyffredin (21.8 y cant), ac yna Fand B (20.8 y cant). Gellid priodoli dosbarthiad gwahanol y bandiau yn y sampl hon i'r ffaith mai arolwg o unigolion yw hwn yn hytrach nag aelwydydd a'r posibilrwydd bod ymatebwyr wedi nodi'r band anghywir. Nid oedd methodoleg yr arolwg yn caniatáu i ymatebwyr wirio eu hatebion drwy gyfeirio, er enghraifft, at fil treth gyngor diweddar. Gan nad oedd 16 y cant o'r ymatebwyr yn siŵr ym mha un o fandiau'r dreth gyngor yr oeddent, ni ellir diystyru'r posibilrwydd bod rhai atebion yn anghywir.

Ffigur 2: Ydych chi'n derbyn unrhyw ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau yn y dreth gyngor?

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

3.7 Gofynnwyd i'r ymatebwyr hynny a nododd eu bod yn cael disgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau, beth roeddent yn ei gael. Roedd y cwestiwn hwn yn caniatáu ymateb testun rhydd a chafodd ymatebion tebyg eu grwpio ynghyd. Y disgownt mwyaf cyffredin a nodwyd oedd y disgownt person sengl (54 y cant) (Tabl 2).

Tabl 2: Pa ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau ydych chi'n eu derbyn?

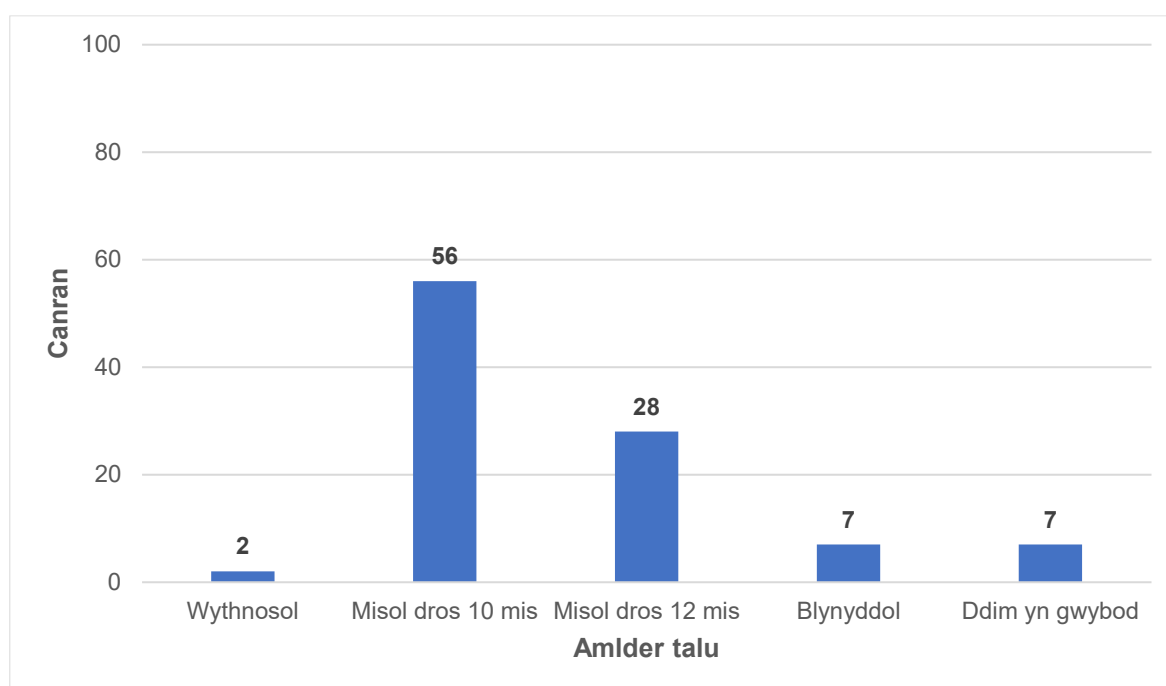
Ymateb	Canran yr ymatebwyr
Disgownt Person Sengl	54
Budd-dal y Dreth Gyngor/Gostyngiad	9
Di-waith/Yn cael Credyd Cynhwysol	5
<i>Arall</i>	11
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a roddwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Disgownt Anabledd/Taliad Annibyniaeth Personol	
Gostyngiad mewn incwm isel	
Yn cael budd-daliadau (heb eu nodi)	

Sylfaen: 277 o ymatebwyr

Noder: Nid yw pob un o'r atebion a roddwyd gan gyfranogwyr yn ymwneud â disgownt, eithriad neu ostyngiad presennol.

3.8 Gellir talu'r dreth gyngor yn wythnosol, yn fisol, dros 10 neu 12 mis neu mewn cyfandaliad blynyddol. Nododd mwy na hanner yr ymatebwyr (56 y cant) eu bod yn talu eu bil treth gyngor mewn 10 rhandaliad misol, gydag ychydig dros chwarter (28 y cant) yn talu mewn 12 o randaliadau misol. Roedd yn llawer llai cyffredin i ymatebwyr dalu'n wythnosol neu'n flynyddol (2 y cant a 7 y cant, yn y drefn honno). Nid oedd cyfran fach o ymatebwyr (7 y cant) yn gwybod sut roeddent yn talu'r dreth gyngor (Ffigur 3).

Ffigur 3: Sut mae eich cartref yn talu'r dreth gyngor?

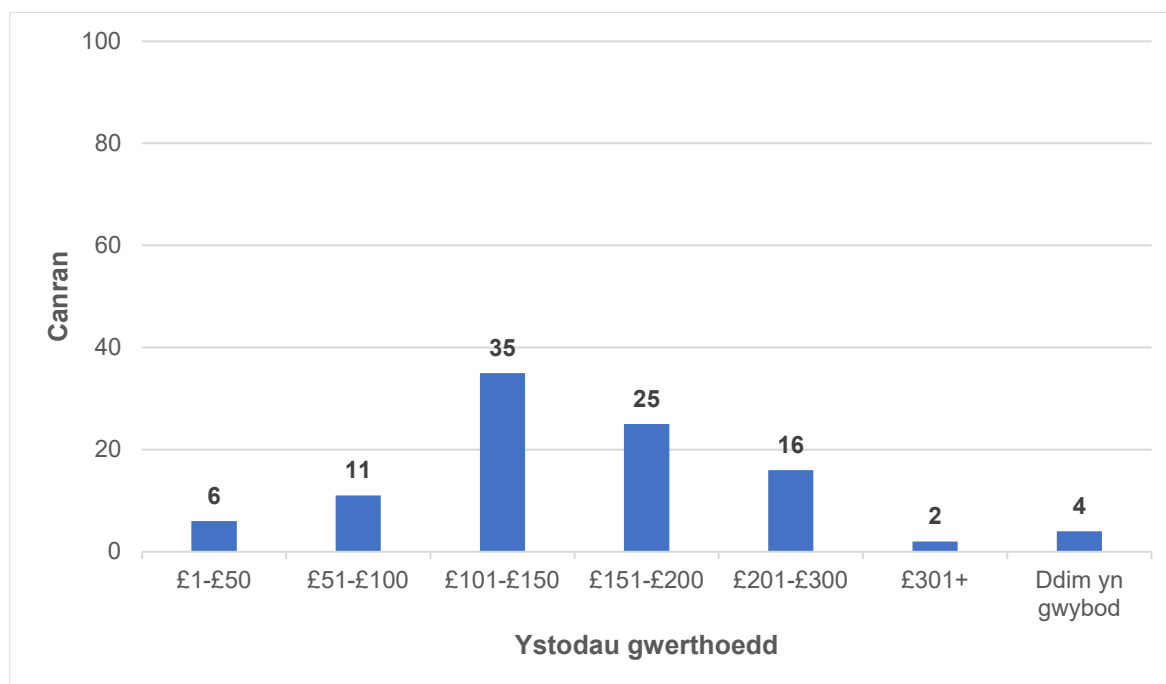

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

3.9 Yn ogystal â gofyn pa mor aml roeddent yn gwneud taliadau, gofynnwyd i'r cyfranogwyr faint roeddent yn ei dalu. Cafodd yr ymatebion eu dosbarthu i ystodau gwerth. O'r 17 o ymatebwyr a oedd yn talu'n wythnosol, roedd wyth yn talu rhwng £1 a £30, roedd chwech yn talu rhwng £31 a £50 ac roedd un yn talu mwy na £50. O'r rhai a oedd yn talu'n fisol, yr ystod gwerthoedd fwyaf cyffredin oedd £101a £150 y mis (35 y cant) (Ffigur 4).² O'r 63 o ymatebwyr a oedd yn talu cyfandaliad blynyddol, roedd tri yn talu £100 neu lai, roedd 12 yn talu rhwng £101 a £1,000, roedd 25 yn talu rhwng £1,001 a £2,000, roedd wyth yn talu rhwng £2,001a £3,000 ac roedd chwech yn talu mwy na £3,000.

² Mae canlyniadau'r ateb hwn yn cyfuno atebion gan y rhai sy'n talu mewn 10 a 12 rhandaliad misol, a fydd yn dylanwadu ar y gyfradd fisol.

Ffigur 4: Faint o dreth gyngor mae eich cartref yn ei thalu y mis?

Sylfaen: 749 o ymatebwyr

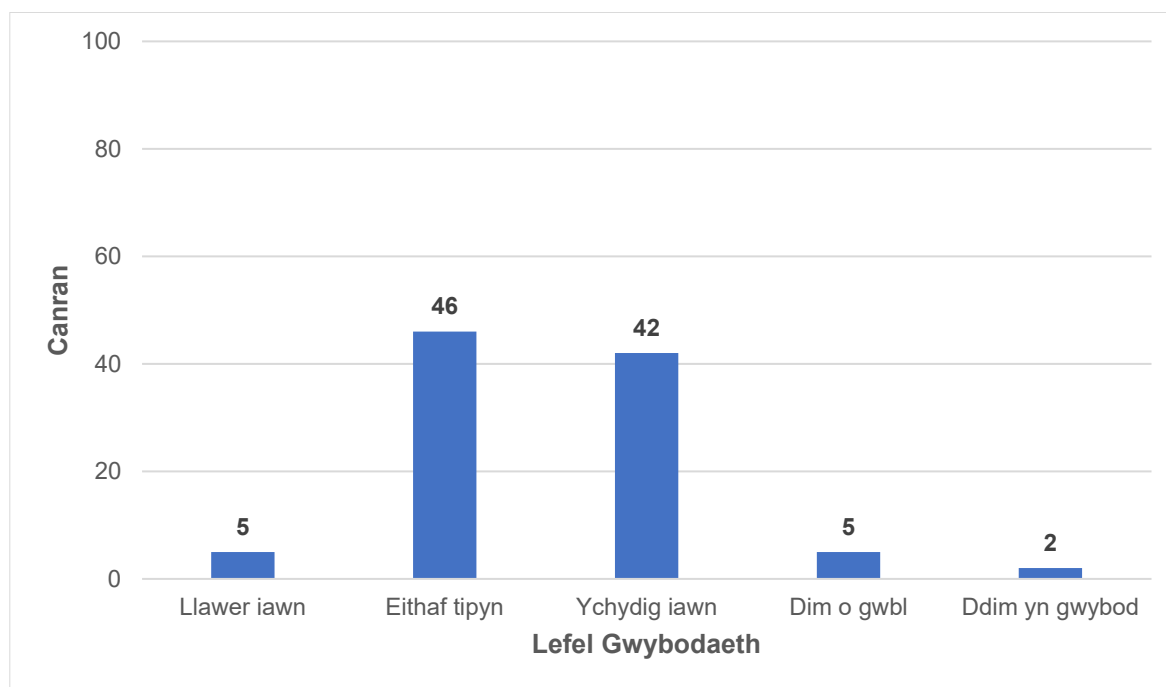
Nodyn: Mae'r canlyniadau hyn yn cynnwys ymatebion cyfranogwyr sy'n talu 10 neu 12 rhandaliad misol, a fydd yn effeithio ar eu cyfradd fisol.

Gwybodaeth am y system bresennol y dreth gyngor ac agweddau tuag ati

Roedd yr ymatebwyr i'r arolwg wedi'u rhannu'n gyfartal rhwng y rhai a oedd yn gwybod eithaf tipyn am y dreth gyngor a'r rhai nad oeddent yn gwybod fawr ddim amdani. Pan ofynnwyd iddynt enwi gwasanaethau a ariennir gan y dreth gyngor, y gwasanaethau mwyaf cyffredin a enwyd oedd ailgylchu a chasglu gwastraff, gwasanaethau brys a phrifyrdd.

- 3.10 Roedd yr arolwg yn cynnwys cyfres o gwestiynau i fesur lefelau gwybodaeth a dealltwriaeth o system y dreth gyngor a chanfyddiadau o degwch y system honno.
- 3.11 Gofynnwyd i bob ymatebydd faint roedd yn ei wybod am y dreth gyngor. Roedd yr ymatebion wedi'u rhannu'n gyfartal rhwng y rhai a nododd eu bod yn gwybod eithaf tipyn am system y dreth gyngor (46 y cant) a'r rhai nad oeddent yn gwybod fawr ddim amdani (42 y cant). Nododd cyfran fach o'r ymatebwyr eu bod yn gwybod llawer iawn am y dreth gyngor (5 y cant) neu nad oeddent yn gwybod dim byd o gwbl (5 y cant) (Ffigur 5).

Ffigur 5: Faint fyddech chi'n ei ddweud rydych chi'n ei wybod am y dreth gyngor?

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

3.12 Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng ngwybodaeth yr ymatebwyr am y dreth gyngor ôl rhyw, oedran, statws gweithio a deiliadaeth tai. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o nodi eu bod yn gwybod llawer iawn neu eithaf tipyn am y dreth gyngor:

- Yn ddynion (56 y cant, o gymharu â 48 y cant o fenywod)
- Yn 55+ oed (63 y cant, o gymharu â 48 y cant o'r rhai 35-54 oed a 37 y cant o'r rhai 16-34 oed)
- Wedi ymddeol (69 y cant, o gymharu â 51 y cant o gyflogeion amser llawn, 42 y cant o gyflogeion rhan-amser, 45 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig ac 20 y cant o fyfyrwyr)
- Yn berchenogion eiddo (58 y cant, o gymharu â 43 y cant o rentwyr cymdeithasol a 43 y cant o rentwyr preifat).

3.13 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o nodi nad oeddent yn gwybod fawr ddim am y dreth gyngor, os o gwbl:

- Yn fenywod (50 y cant, o gymharu â 41 y cant o ddynion)
- 16-34 oed (57 y cant, o gymharu â 36 y cant o'r rhai 55+ oed)

- Yn fyfyrwyr (74 y cant, o gymharu â 48 y cant o gyflogeion amser llawn, 53 y cant o gyflogeion rhan-amser, 37 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig a 31 y cant o'r ymatebwyr a oedd wedi ymddeol)
- Yn rhentwyr cymdeithasol ac yn rhentwyr preifat (53 y cant a 54 y cant yn y drefn honno, o gymharu â 41 y canto berchenogion eiddo)

3.14 Er mwyn mesur lefelau dealltwriaeth o'r ffordd mae'r dreth gyngor yn cael ei defnyddio, gofynnwyd i bob cyfranogwr enwi tri gwasanaeth a ariennir gan y dreth gyngor. Y gwasanaeth a enwyd amlaf oedd biniau neu sbwriel (47 y cant) ac yna yr heddlu (40 y cant) a ffyrdd neu gynnal a chadw ffyrdd (25 y cant) (Tabl 3).

Tabl 3: Allwch chi enwi tri gwasanaeth sy'n cael eu hariannu gan y dreth gyngor? (Gweler y sylwadau uchod)

Ymateb	Canran yr ymatebwyr
Biniau/casglu sbwriel	47
Yr heddlu	40
Ffyrdd/cynnal a chadw ffyrdd	25
Addysg/ysgolion	17
Goleuadau stryd/goleuadau	14
Cyngor/cynghorwyr/llywodraeth	11
Gwastraff/casglu gwastraff/rheoli gwastraff	9
Gofal cymdeithasol/gwasanaethau cymdeithasol	8
Llyfrgelloedd	8
Ailgylchu	7
Parciau	6
Tân/gwasanaethau tân	6
Glanhau strydoedd	6
<i>Eraill</i>	7
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a roddwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Gwasanaethau/cyfleusterau hamdden	
Iechyd/gwasanaethau iechyd/y GIG	
Tai/cynnal a chadw tai	

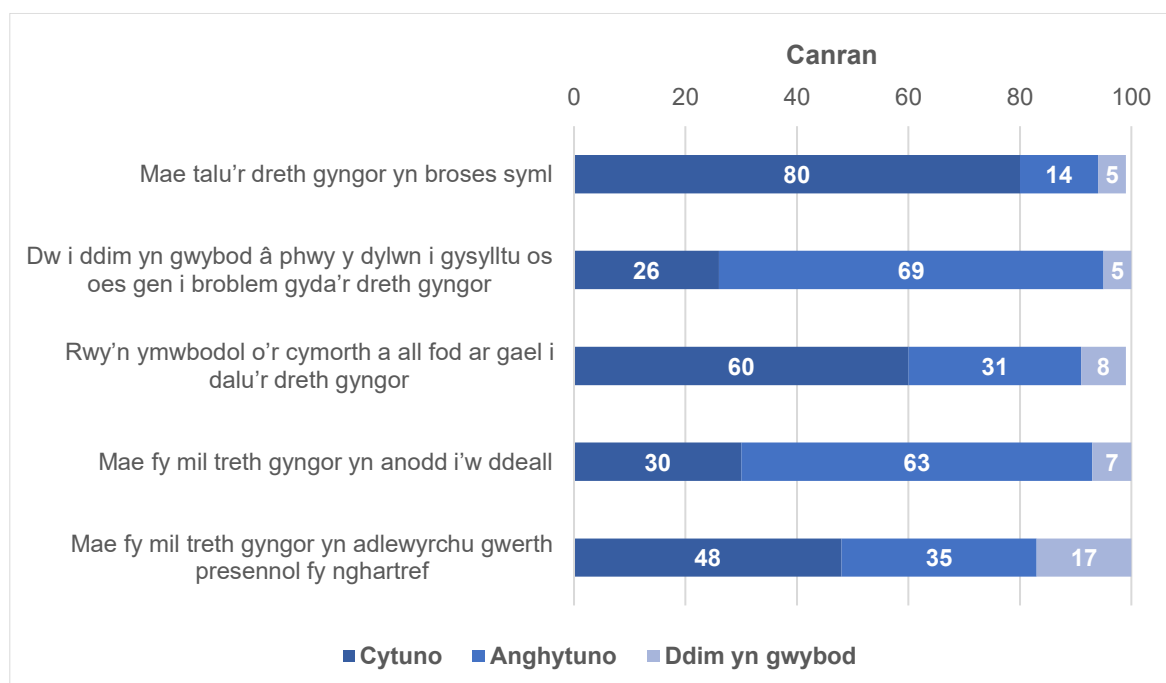
Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Dangosodd yr arolwg fod y mwyafrif o'r ymatebwyr yn ystyried bod talu'r dreth gyngor yn broses syml, eu bod yn ymwybodol o'r cymorth a all fod ar gael i dalu'r dreth gyngor, eu bod yn gwybod â phwy y dylent gysylltu pe bai ganddynt broblem gyda'r dreth gyngor ac nad oeddent yn ei chael hi'n anodd deall eu bil treth gyngor. Cymysg oedd agweddau'r ymatebwyr o ran a yw eu bil treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol eu cartref.

3.15 Gofynnwyd i'r ymatebwyr a nododd eu bod yn talu'r dreth gyngor nodi i ba raddau roeddent yn cytuno neu'n anghytuno â chyfres o osodiadau am system bresennol y dreth gyngor.

- Mae talu'r dreth gyngor yn broses syml.
- Dydw i ddim yn gwybod pwy i gysylltu â nhw os oes gen i broblem gyda'r dreth gyngor.
- Rwyf yn ymwybodol o'r cymorth treth gyngor a allai fod ar gael.
- Mae'n anodd deall fy mil treth gyngor.
- Mae fy mil treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol fy nghartref.

Ffigur 6: Gosodiadau am system bresennol y dreth gyngor

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

Mae 'Cytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Cytuno'n Gryf' a 'Cytuno'. Mae 'Anghytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Anghytuno'n Gryf' ac 'Anghytuno'.

- 3.16 Fel y dangosir yn Ffigur 6, roedd wyth o bob 10 ymatebydd (80 y cant) yn cytuno bod talu'r dreth gyngor yn broses syml. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, statws gweithio, deiliadaeth a statws anabledd. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno bod talu'r dreth gyngor yn broses syml:
- Yn 55+ oed (90 y cant, o gymharu â 81 y cant o'r rhai 35-54 oed a 65 y cant o'r rhai 16-34 oed)
  - Wedi ymddeol (93 y cant, o gymharu â phob categori arall)
  - Yn berchenogion eiddo (86 y cant, o gymharu â 66 y cant o rentwyr cymdeithasol a 37 y cant o ymatebwyr a oedd yn byw mewn eiddo rhanberchnogaeth)
  - Heb fod yn anabl (83 y cant, o gymharu â 75 y cant o'r ymatebwyr anabl).
- 3.17 Roedd tua dau o bob tri ymatebydd (69 y cant) yn anghytuno â'r gosodiad nad ydynt yn gwybod â phwy y dylent gysylltu pe bai ganddynt broblem gyda'r dreth gyngor. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhyw, oedran, bandiau incwm a statws gweithio. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno nad oeddent yn gwybod â phwy y dylent gysylltu pe bai ganddynt broblem gyda'r dreth gyngor:
- Yn ddynion (29 y cant, o gymharu â 22 y cant o'r ymatebwyr benywaidd)
  - Yn 16-34 oed (42 y cant, o gymharu â 23 y cant o'r rhai 35-54 oed a 17 y cant o'r rhai 55+ oed)
  - Yn ennill £75,000 neu fwy y flwyddyn (40 y cant, o gymharu â 29 y cant a oedd yn ennill rhwng £50,000 a £74,999, 18 y cant a oedd yn ennill rhwng £30,000 a £49,999, 21 y cant a oedd yn ennill rhwng £10,000 a £19,999, ac 20 y cant a oedd yn ennill llai na £9,999.
  - Yn fyfyrwyr amser llawn (59 y cant, o gymharu â 29 y cant o gyflogeion amser llawn, 29 y cant o gyflogeion rhan-amser, 31 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig a 13 y cant o'r ymatebwyr a oedd wedi ymddeol/nad oeddent yn gweithio'n barhaol).
- 3.18 Roedd tri o bob pum ymatebydd (60 y cant) yn cytuno eu bod yn ymwybodol o'r cymorth a all fod ar gael i dalu'r dreth gyngor. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, statws gweithio, deiliadaeth eiddo, strwythur yr aelwyd a statws talu'r dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno eu bod yn ymwybodol o'r cymorth a all fod ar gael i dalu'r dreth gyngor:

- Yn 55+ oed (68 y cant, o gymharu â 58 y cant o'r rhai 35-54 oed a 52 y cant o'r rhai 16-34 oed)
- Wedi ymddeol (75 y cant, o gymharu â 59 y cant o gyflogeion amser llawn, 53 y cant o gyflogeion rhan-amser, 60 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig, 56 y cant sy'n ddi-waith a 38 y cant sy'n fyfyrwyr)
- O aelwydydd un oedolyn (70 y cant, o gymharu â 55 y cant o'r ymatebwyr o aelwydydd un oedolyn â dibynyddion a 59 y cant o'r ymatebwyr o aelwydydd lle roedd cyplau yn byw gyda dibynyddion)
- Yn cael disgowntiau neu ostyngiadau yn eu treth gyngor (71 y cant, o gymharu â 56 y cant o'r ymatebwyr nad oeddent yn cael disgowntiau na gostyngiadau).

3.19 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno eu bod yn ymwybodol o'r cymorth a all fod ar gael i dalu'r dreth gyngor:

- Yn rhentwyr preifat (41 y cant, o gymharu â 29 y cant o berchenogion eiddo ac 28 y cant o rentwyr cymdeithasol)

3.20 Roedd tua dau o bob tri ymatebydd (63 y cant) yn anghytuno â'r gosodiad bod eu biliau treth gyngor yn anodd i'w deall. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, statws gweithio a deiliadaeth eiddo. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno bod eu bil treth gyngor yn anodd i'w ddeall:

- Yn 16-34 oed (44 y cant, o gymharu â 27 y cant o'r rhai 35-54 oed a 23 y cant o'r rhai 55+ oed)
- Yn ddi-waith (54 y cant, o gymharu â 32 y cant o gyflogeion amser llawn, 33 y cant o gyflogeion rhan-amser, 30 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig ac 21 y cant o'r rhai a oedd wedi ymddeol)
- Yn rhentwyr cymdeithasol (47 y cant, o gymharu â 26 y cant o berchenogion eiddo a 31 y cant o rentwyr preifat).

3.21 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno bod eu biliau treth gyngor yn anodd i'w deall:

- Wedi ymddeol (77 y cant, o gymharu â phob categori arall)
- Yn berchenogion eiddo (69 y cant, o gymharu â 48 y cant o rentwyr cymdeithasol ac 11 y cant o'r ymatebwyr a oedd yn byw mewn eiddo rhanberchnogaeth).

3.22 Mewn perthynas â'r gosodiad ynghylch a yw biliau treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol eu cartref, roedd bron i hanner (48 y cant) yn cytuno eu bod yn ei adlewyrchu. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, statws gweithio, bandiau incwm a deiliadaeth eiddo. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno bod eu biliau treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol eu cartref:

- Yn 55+ oed (53 y cant, o gymharu â 43 y cant o'r rhai 16-34 oed)
- Yn ddi-waith (63 y cant) neu wedi ymddeol (60 y cant, o gymharu â 49 y cant o gyflogeion amser llawn, 40 y cant o gyflogeion rhan-amser a 37 y cant o fyfyrwyr)
- Yn ennill £75,000 y flwyddyn (69 y cant, o gymharu ag ymatebwyr ym mhob band incwm is)
- Yn berchenogion eiddo (54 y cant, o gymharu â 37 y cant o rentwyr cymdeithasol a 38 y cant o rentwyr preifat)

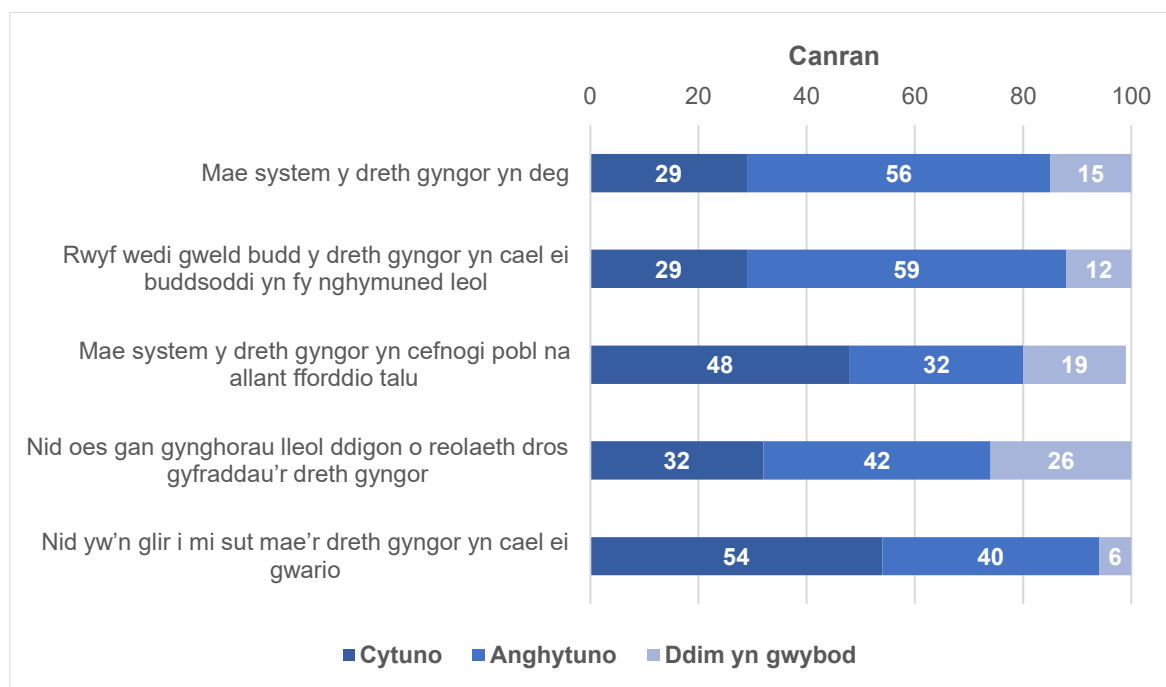
3.23 Mae'n werth nodi bod bron i un o bob pum ymatebydd (17 y cant) wedi rhoi'r ateb 'ddim yn gwybod' mewn ymateb i'r gosodiad olaf hwn.

Dangosodd yr arolwg fod y mwyafrif o'r ymatebwyr yn anghytuno eu bod wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn eu cymuned leol neu fod system y dreth gyngor yn deg a nododd dros hanner nad oedd yn glir iddyn nhw sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario. Cymysg oedd agweddau'r ymatebwyr ynghylch i ba raddau y mae system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu ac a oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor.

3.24 Gofynnwyd i bawb a gymerodd ran yn yr arolwg nodi i ba raddau roeddent yn cytuno neu'n anghytuno â chyfres bellach o osodiadau am system bresennol y dreth gyngor:

- Mae system y dreth gyngor yn deg.
- Rwyf wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn fy nghymuned leol.
- Mae system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu.
- Nid oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor.
- Nid yw'n glir i mi sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario.

Ffigur 7: Gosodiadau am system bresennol y dreth gyngor

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Mae 'Cytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Cytuno'n Gryf' a 'Cytuno'. Mae 'Anghytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Anghytuno'n Gryf' ac 'Anghytuno'.

3.25 Fel y dangosir yn Ffigur 7, roedd mwy na hanner (56 y cant) o'r ymatebwyr yn anghytuno â'r gosodiad bod system y dreth yn deg. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhyw, oedran, band incwm a statws talu'r dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gyttuno bod system y dreth gyngor yn deg:

- Yn ddynion (34 y cant, o gymharu â 24 y cant o fenywod)
- Yn 16-34 oed (36 y cant, o gymharu â 27 y cant o'r rhai 35-54 oed a 26 y cant o'r rhai 55+ oed)
- Yn ennill mwy na £75,000 y flwyddyn (46 y cant, o gymharu ag ymatebwyr ym mhob band incwm is).

3.26 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno bod system y dreth gyngor yn deg:

- Yn bobl a oedd yn talu'r dreth gyngor yn llawn (58 y cant) ac yn bobl a oedd yn cael disgowntiau neu ostyngiadau yn eu treth gyngor (56 y cant), o gymharu â 44 y cant o'r rhai nad ydynt yn talu'r dreth gyngor.

3.27 Roedd y mwyafrif (59 y cant) o'r ymatebwyr hefyd yn anghytuno eu bod wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn eu cymuned leol. Roedd

gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhanbarth, rhyw, oedran, statws gweithio, bandiau incwm a band y dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno eu bod wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn eu cymuned leol:

- Yn ddyinion (36 y cant, o gymharu â 22 y cant o fenywod)
- Yn ddi-waith (53 y cant, o gymharu â 32 y cant o'r ymatebwyr o oedd yn gyflogeion amser llawn, 28 y cant o'r ymatebwyr a oedd yn gyflogeion rhan-amser, 17 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig a 28 y cant o fyfyrwyr, a 33 y cant o'r ymatebwyr a oedd wedi ymddeol)
- Ym mandiau E, F, G, H, I y dreth gyngor (43 y cant, o gymharu â 22 y cant ym mand B, 29 y cant ym mand C a 30 y cant ym mand D).

3.28 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno eu bod wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn eu cymuned leol:

- O Ogledd Cymru (67 y cant, o gymharu â 56 y cant o'r ymatebwyr o Dde-orllewin Cymru, 54 y cant o'r Cymoedd a 57 y cant o Gaerdydd a Ddedwyrain Cymru)
- Yn 35-54 oed (66 y cant) ac yn 55+ oed (61 y cant, o gymharu â 48 y cant o'r rhai 16-34 oed).

3.29 Roedd llai na hanner (48 y cant) yr ymatebwyr yn cytuno bod system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhyw, oedran, statws gweithio, banciau incwm, deiliadaeth eiddo a statws talu'r dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno bod system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu:

- Yn ddyinion (54 y cant, o gymharu â 43 y cant o fenywod)
- Yn bobl wedi ymddeol neu nad oeddent yn gweithio'n barhaol (57 y cant, o gymharu â 45 y cant o gyflogeion amser llawn, 42 y cant o gyflogeion rhan-amser a 30 o fyfyrwyr)
- Yn unigolion nad oeddent yn talu'r dreth gyngor (67 y cant, o gymharu â 48 y cant o'r rhai a oedd yn cael disgowntiau neu ostyngiadau a 45 y cant o'r rhai nad oeddent yn cael disgowntiau na gostyngiadau).

3.30 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno bod system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu:

- Yn 16-34 oed (37 y cant) ac yn 35-54 oed (36 y cant, o gymharu â 27 y cant o ymatebwyr 55+ oed)
- Yn byw mewn llety rhent preifat (40 y cant, o gymharu â 30 y cant o berchenogion eiddo).

3.31 Roedd yr ymatebion wedi'u rhannu'n weddol gyfartal o ran y gosodiad nad oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor, gyda 42 y cant yn anghytuno â'r gosodiad hwn a 26 y cant yn ateb, 'ddim yn gwybod'. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhanbarth, rhyw, oedran, statws gweithio a deiliadaeth eiddo. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno nad oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor:

- O'r Cymoedd (40 y cant, o gymharu â 30 y cant o'r ymatebwyr o Gaerdydd a De-ddwyrain Cymru).

3.32 Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno nad oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor:

- Yn ddyinion (47 y cant, o gymharu â 38 y cant o fenywod)
- Yn 55+ oed (45 y cant, o gymharu â 43 y cant o'r rhai 35-54 oed a 32 y cant o'r rhai 16-34 oed)
- Wedi ymddeol (53 y cant, o gymharu â 41 y cant o gyflogeion amser llawn a 32 o fyfyrwyr)
- Yn berchenogion eiddo (45 y cant, o gymharu â 36 y cant o rentwyr preifat).

3.33 Roedd mwy na hanner yr ymatebwyr (54 y cant) yn cytuno nad oedd yn glir iddynt sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhanbarth, oedran, statws gweithio, bandiau incwm, deiliadaeth eiddo a band y dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno nad oedd yn glir iddynt sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario:

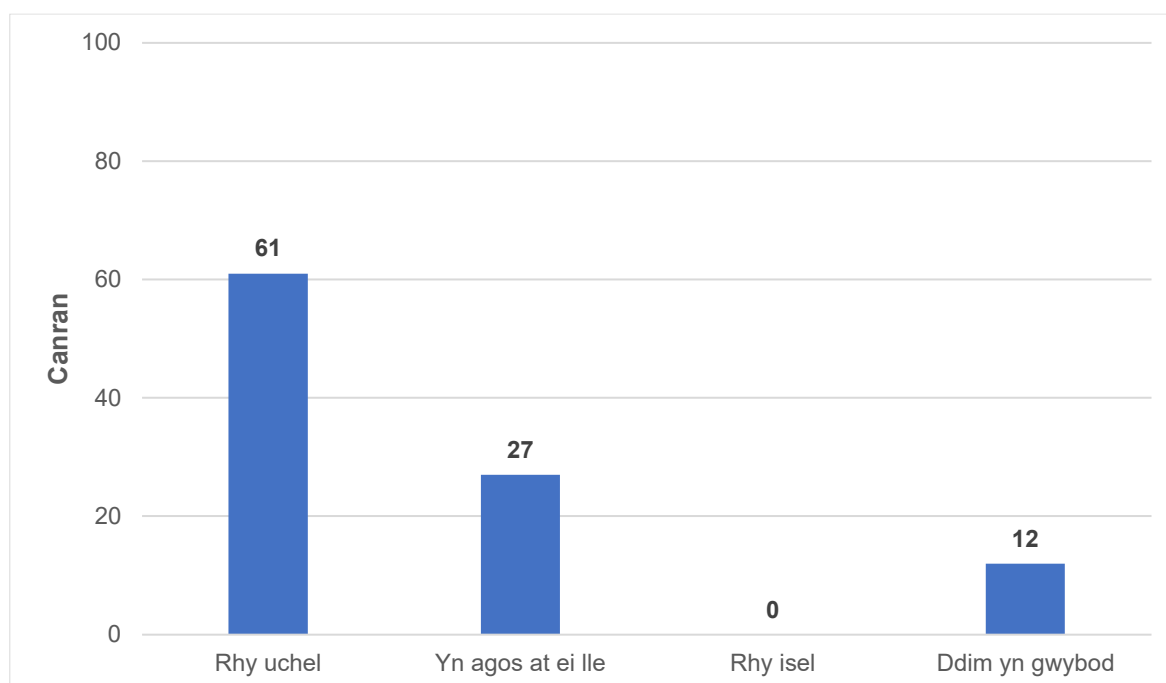
- O Ganolbarth a Gorllewin Cymru (53 y cant, o gymharu â 39 y cant o'r ymatebwyr o Ogledd Cymru, 40 y cant o Dde-orllewin Cymru, 32 y cant o'r Cymoedd a 39 y cant o Gaerdydd a De-ddwyrain Cymru)
- Yn 55+ oed (49 y cant, o gymharu â 40 y cant o'r ymatebwyr 35-54 oed a 27 y cant o'r ymatebwyr 16-34 oed)

- Wedi ymddeol (58 y cant, o gymharu â 37 y cant o gyflogeion amser llawn, 32 y cant o gyflogeion rhan-amser, 35 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig a 27 y cant o'r ymatebwyr di-waith a 20 o fyfyrwyr)
- Yn ennill rhwng £30,000 a £49,999 y flwyddyn (47 y cant, o gymharu â 35 y cant a oedd yn ennill rhwng £20,000 a £29,999 a 31 y cant a oedd yn ennill llai na £9,999)
- Yn berchenogion eiddo (45 y cant, o gymharu â 32 y cant o rentwyr cymdeithasol)
- Ym mandiau E, F, G, H neu I y dreth gyngor (54 y cant, o gymharu â 43 y cant o'r ymatebwyr ym mand D a 30 y cant ym mand C).

Nododd y mwyafrif o'r ymatebwyr fod swm y dreth gyngor y mae disgwyl iddynt ei dalu yn rhy uchel. Pan roddwyd gwybodaeth iddynt am y gwasanaethau a ariennir gan y dreth gyngor, nododd cyfran lai o'r ymatebwyr fod eu bil treth gyngor yn rhy uchel a nododd cyfran fwy o'r ymatebwyr fod eu bil yn agos at ei le neu'n rhy isel yng ngoleuni'r wybodaeth hon.

3.34 Gofynnwyd i'r cyfranogwyr hynny a oedd yn talu'r dreth gyngor, yn seiliedig ar eu hincwm a'u gwariant, sut y byddent yn disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'w cartref ei dalu. Nododd y mwyafrif (61 y cant) fod eu bil treth gyngor yn 'rhy uchel' (Ffigur 8).

Ffigur 8: Yn seiliedig ar eich incwm a'ch gwariant, sut fydddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

3.35 Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, statws gweithio, band incwm a band y dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o nodi bod y dreth gyngor yn 'rhy uchel':

- Ym mand D y dreth gyngor (72 y cant, o gymharu â 54 y cant o'r ymatebwyr ym mand A, 61 y cant ym mand C a 62 y cant ym mandiau E, F, G, H ac I).

3.36 Roedd ymatebwyr a oedd yn llai tebygol o nodi bod y dreth gyngor yn 'rhy uchel':

- Yn 16-34 oed (43 y cant, o gymharu â 67 y cant o'r ymatebwyr 35-54 oed a 68 y cant o'r ymatebwyr 55+ oed)

- Yn ddi-waith (43 y cant, o gymharu â 62 y cant o gyflogeion amser llawn, 65 y cant o gyflogeion rhan-amser, 62 y cant o'r ymatebwyr a oedd wedi ymddeol)
- Yn ennill llai na £9,999 y flwyddyn (41 y cant, o gymharu â 68 y cant a oedd yn ennill rhwng £10,000-£19,999, 66 y cant a oedd yn ennill £20,000-£29,999 a 61 y cant a oedd yn ennill rhwng £30,000 a £49,999).

3.37 Gofynnwyd i'r cyfranogwyr hynny a roddodd yr ateb 'rhy uchel' pam roeddent wedi dweud hynny a chafodd atebion syml eu grwpio ynghyd. Yr ymateb mwyaf cyffredin (20 y cant) oedd ei bod yn 'ddrud iawn/rhy uchel'. Dywedodd tua un o bob 10 ymatebydd (11 y cant) fod y gwasanaethau yn wael. Hefyd, dywedodd un o bob 10 ymatebydd na allant ei fforddio a dywedodd 10 y cant arall ei bod yn cynnig gwerth gwael am arian (Tabl 4).

Tabl 4: 'Rhy uchel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr a roddodd yr ateb 'rhy uchel'
Drud iawn/rhy uchel	20
Mae gwasanaethau yn wael	11
Alla i ddim ei fforddio/mae'n anodd ei fforddio gyda'r arian sy'n dod i mewn a gwariant arall	10
Gwerth gwael am arian	10
Wedi cynyddu cryn dipyn yn ddiweddar, mae'n cynyddu drwy'r amser	7
Pensiynwyr ydyn ni	7
Ar incwm isel/ddim yn ennill digon o gyflog/yn cael budd-daliadau	7
Mae costau byw yn cynyddu	6
Ddim yn gweld llawer o fudd yn deillio ohoni/ddim yn defnyddio/cael llawer o wasanaethau	6
Un o'n biliau mwyaf, rhan fawr o'n gwariant	6
Mae arian yn cael ei wastraffu/mae cyflog cynghorwyr yn rhy uchel/gormod o dreuliau	6
<i>Arall</i>	6
Nid yw'n adlewyrchu incwm/dylai adlewyrchu lefel yr incwm	5
Gwasanaethau'n cael eu torri	5
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Ddim yn gweld unrhyw fudd/ddim yn defnyddio/cael unrhyw wasanaethau	
Nid yw'n adlewyrchu maint, gwerth fy eiddo	
Mae'n ddrud o gymharu â meysydd eraill	

Sylfaen: 542 o ymatebwyr

3.38 Nododd tua chwarter yr ymatebwyr (27 y cant) fod swm y dreth gyngor y mae disgwyl iddynt ei dalu yn 'agos at ei le' (Ffigur 8). Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl oedran, band incwm a band y dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o nodi bod y dreth gyngor yn 'agos at ei lle':

- Yn 16-34 oed (33 y cant, o gymharu â 23 y cant o'r rhai 35-54 oed)

3.39 Roedd ymatebwyr a oedd yn llai tebygol o nodi bod y dreth gyngor yn 'agos at ei lle':

- Yn ennill rhwng £20,000 a £29,999 y flwyddyn (20 y cant, o gymharu â 30 y cant a oedd yn ennill rhwng £30,000 a £49,999, 32 y cant a oedd yn ennill rhwng £50,000 a £74,999 a 42 y cant a oedd yn ennill £75,000 neu fwy).
- Ym mand D y dreth gyngor (21 y cant, o gymharu â 38 y cant ym mand A a 35 y cant ym mandiau E, F, G, H ac I).

3.40 Ymhlith y 238 o ymatebwyr a roddodd yr ateb, 'yn agos at ei le', yr esboniad mwyaf cyffredin a roddwyd ar gyfer yr ateb hwn oedd ei fod yn swm teg neu ei fod yn ymddangos yn rhesymol (31 y cant). Nododd tua un o bob pum ymatebydd (22 y cant) fod y dreth yn 'agos at ei lle' am eu bod yn gallu fforddio ei thalu ac roedd 16 y cant yn ymwybodol o'i chyfraniad at wasanaethau (Tabl 5).

Tabl 5: 'Yn agos at ei lle' – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr a roddodd yr ateb 'yn agos at ei lle'
Mae'n deg/swm teg/mae'n ymddangos yn rhesymol	31
Ddim yn gallu ei fforddio	22
Mae'n talu am lawer o wasanaethau lleol/mae'n deg o ystyried y gwasanaethau rydym yn eu cael/mae angen ariannu gwasanaethau	16
Mae'n adlewyrchu eu heiddo/yr ardal lle rydym yn byw	5
Mae gwasanaethau yn dda/mae'r ardal yn cael ei chynnal yn dda	5
<i>Arall</i>	11
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Mae'n adlewyrchu incwm isel	
Gwerth da am arian	
Mae'n adlewyrchu incwm/seiliedig ar incwm	

Sylfaen: 238 o ymatebwyr

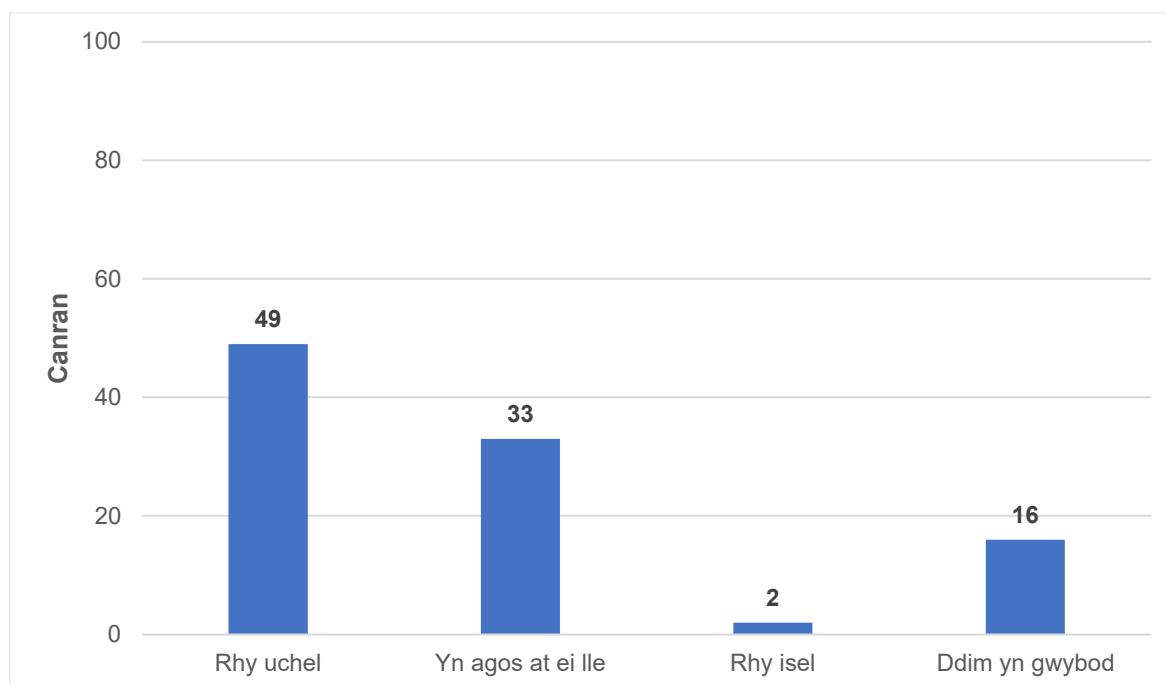
Rhoddodd ychydig dros un o bob 10 ymatebydd (12 y cant) yr ateb 'ddim yn gwybod' pan gawsant eu holi am swm y dreth gyngor y mae disgwyl iddynt ei dalu.

3.41 Wedyn, cafodd y rhai a gymerodd ran yn yr arolwg rywfaint o wybodaeth am y ffordd y defnyddir y dreth gyngor yng Nghymru:

Mae'r dreth gyngor yng Nghymru yn helpu i ariannu gwasanaethau yn ein cymunedau, gan gynnwys addysg, gofal cymdeithasol, plismona, gwasanaethau tân ac achub, gwastraff ac ailgylchu, yn ogystal â llawer o wasanaethau eraill.

3.42 Wedyn, gofynnwyd i'r cyfranogwyr, yn seiliedig ar y gwasanaethau y mae'r dreth gyngor yn eu hariannu, sut y byddent yn disgrifio swm y dreth gyngor y mae disgwyl i'w cartref ei dalu. Ar ôl i'r wybodaeth hon gael ei chyflwyno, nododd cyfran lai o'r ymatebwyr fod y dreth gyngor y gofynnir iddynt ei thalu yn 'rhy uchel' (49 y cant, o gymharu â 61 y cant cyn i'r wybodaeth gael ei darparu). Nododd cyfran fwy o'r ymatebwyr fod y swm y mae disgwyl iddynt ei dalu yn 'agos at ei lle' (33 y cant, o gymharu â 27 y cant cyn i'r wybodaeth gael ei darparu). Ar ôl i'r wybodaeth gael ei chyflwyno, nododd dau y cant o'r ymatebwyr fod y swm roedd disgwyl iddynt ei dalu yn 'rhy isel' (Ffigur 9).

Ffigur 9: Yn seiliedig ar y gwasanaethau y mae'r dreth gyngor yn eu hariannu, sut fydddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?

Sylfaen: 894 o ymatebwyr

3.43 Mae Tablau 6, 7 ac 8 yn cyflwyno'r ymatebion a roddwyd pan ofynnwyd i'r cyfranogwyr pam roeddent wedi nodi bod eu treth gyngor yn 'rhy uchel', 'yn agos at ei lle' neu'n 'rhy isel' ar ôl i wybodaeth am y gwasanaethau sy'n cael eu hariannu gan y dreth gyngor gael ei chyflwyno.

Tabl 6: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Rhy uchel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr a roddodd yr ateb 'rhy uchel'
Drud iawn/rhy uchel	20
Mae gwasanaethau yn wael	18
Gwerth gwael am arian	8
Gwasanaethau'n cael eu torri	7
Ddim yn gweld llawer o fudd yn deillio ohoni/ddim yn defnyddio/cael llawer o wasanaethau	7
Mae arian yn cael ei wastraffu/mae cyflog cynghorwyr yn rhy uchel/gormod o dreuliau	7
Alla i ddim ei fforddio/mae'n anodd ei fforddio gyda'r arian sy'n dod i mewn, gwariant arall	7
Ddim yn gweld unrhyw fudd/ddim yn defnyddio neu'n cael unrhyw wasanaethau	6
Wedi cynyddu cryn dipyn yn ddiweddar, mae'n cynyddu drwy'r amser	6
<i>Arall</i>	10
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Ar incwm isel/ddim yn ennill digon o gyflog/yn cael budd-daliadau	
Nid yw'n adlewyrchu incwm/dylai adlewyrchu lefel yr incwm	
Un o'n biliau mwyaf, rhan fawr o'n gwariant	

Sylfaen: 439 o ymatebwyr

3.44 Roedd y rhesymau a roddwyd gan y rhai a nododd bod y dreth gyngor yn 'rhy uchel' yn ymwneud â fforddiadwyedd yn ogystal â chanfyddiadau o wasanaethau. O'r 439 o ymatebwyr a nododd fod y dreth gyngor yn 'rhy uchel', nododd tua un o bob pump (18 y cant) fod gwasanaethau yn wael, nododd tua un o bob 10 (8 y cant) fod y dreth gyngor yn cynnig gwerth gwael am arian a nododd 7 y cant fod gwasanaethau wedi'u torri (Tabl 6).

Tabl 7: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Yn agos at ei lle' – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr a roddodd yr ateb 'yn agos at ei lle'
Mae'n talu am lawer o wasanaethau lleol/mae'n deg o ystyried y gwasanaethau rydym yn eu cael/mae angen ariannu gwasanaethau	36
Mae'n deg/swm teg/mae'n ymddangos yn rhesymol	24
<i>Arall</i>	11
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Ddim yn gallu ei fforddio	
Mae'n adlewyrchu incwm/seiliedig ar incwm	
Mae gwasanaethau yn dda/mae'r ardal yn cael ei chynnal yn dda	

Sylfaen: 293 o ymatebwyr

3.45 O'r 293 o ymatebwyr a nododd fod y dreth gyngor yn 'agos at ei lle', nododd 36 y cant fod y dreth gyngor yn 'talu am lawer o wasanaethau lleol/yn deg o ystyried y gwasanaethau rydym yn eu cael/bod angen ariannu gwasanaethau' (Tabl 7).

Tabl 8: Ymatebion ar ôl cael gwybodaeth – 'Rhy isel' – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr a roddodd yr ateb 'rhy isel' ^a
Mae'n talu am lawer o wasanaethau lleol/mae'n deg o ystyried y gwasanaethau rydym yn eu cael/mae angen ariannu gwasanaethau	46
Mae gwasanaethau yn wael	12
Nid yw'n adlewyrchu incwm/dylai adlewyrchu lefel yr incwm	7
Ddim yn gweld llawer o fudd yn deillio ohoni / ddim yn defnyddio / cael llawer o wasanaethau	6
<i>Arall</i>	3
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Mae'n ariannu mwy nag yr oeddwn yn ymwybodol ohono	
Mae angen egluro sut mae'n cael ei gwario/mwy o dryloywder	

Sylfaen: 14 o ymatebwyr

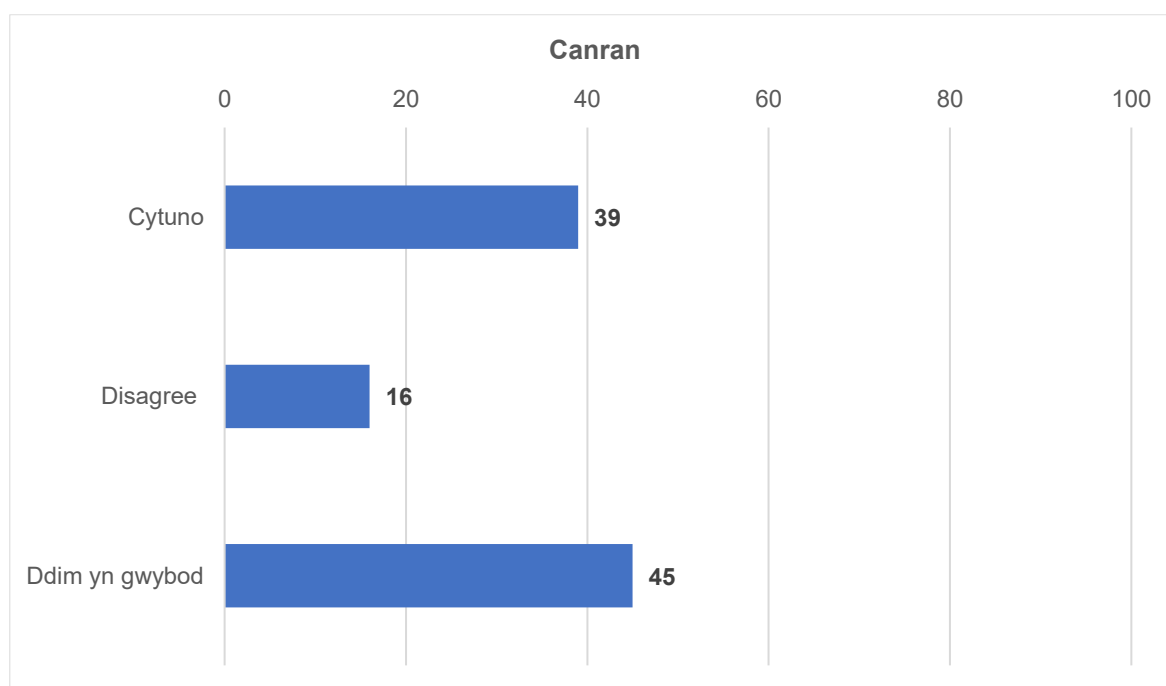
3.46 Fel y gwelir o'r data a gyflwynir yn Nhablau 6 ac 8, nododd cyfran debyg o ymatebwyr a oedd yn teimlo bod y dreth gyngor naill ai'n 'rhy uchel' neu'n 'rhy isel' (6 y cant yn y ddau achos) 'nad ydynt yn gweld llawer o fudd yn deillio ohoni/nad ydynt yn defnyddio/cael llawer o wasanaethau'.

Agweddau tuag at newid

Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant leol wahanol i'w gwneud yn decach. Pan gawsant eu holi am opsiynau eraill, ystyriwyd mai system drethiant leol yn seiliedig ar incwm oedd y system decaf.

3.47 Gofynnodd yr arolwg i'r ymatebwyr hefyd roi eu barn ar newidiadau i system bresennol y dreth gyngor ac, yn benodol, a oeddent yn cytuno neu'n anghytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system wahanol o drethiant lleol. Roedd tua dau o bob pum cyfranogwr (39 y cant) yn cytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall, roedd 16 y cant yn anghytuno a rhoddodd 45 y cant yr ateb 'ddim yn gwybod' i'r cwestiwn (Ffigur 10).

Ffigur 10: I ba raddau ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant leol wahanol?

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Mae 'Cytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Cytuno'n Gryf' a 'Cytuno'. Mae 'Anghytuno' yn cyfuno'r ymatebion 'Anghytuno'n Gryf' ac 'Anghytuno'.

3.48 Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhyw, oedran, statws gweithio, band incwm, deiliadaeth a statws talu'r dreth gyngor. Roedd ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o gytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall:

- Yn ddynion (43 y cant, o gymharu â 36 y cant o fenywod)
- Yn gyflogaion amser llawn (45 y cant, o gymharu â 24 y cant o'r rhai di-waith)

- Yn berchenogion eiddo (43 y cant, o gymharu â 31 y cant o rentwyr preifat)
- 3.49 Roedd ymatebwyr a oedd yn ennill llai na £9,999 y flwyddyn yn llai tebygol o gytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall (21 y cant, o gymharu â phob band incwm arall).
- 3.50 Roedd yr ymatebwyr a oedd yn fwy tebygol o anghytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall:
- Yn 16-34 oed (22 y cant) o gymharu â 13 y cant o'r ymatebwyr 35-54 oed a 13 y cant o'r rhai 55+ oed)
  - Yn talu bil treth gyngor llawn (17 y cant, o gymharu â 9 y cant o'r ymatebwyr nad oeddent yn talu'r dreth gyngor).
- 3.51 Gofynnwyd i'r 390 o ymatebwyr a oedd yn cytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall esbonio eu barn. Nododd tua un o bob pum ymatebydd (17 y cant) y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant arall am fod system y dreth yn ddiffygiol neu wedi dyddio a nododd 14 y cant o'r cyfranogwyr y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant arall gan y dylai fod yn seiliedig ar incwm neu'r gallu i dalu neu ystyried incwm neu'r gallu i dalu. Nododd 14 y cant o'r ymatebwyr nad yw'n deg (Tabl 9).

Tabl 9: Cytuno – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr sy'n cytuno
Mae'r system yn ddiffygiol/wedi dyddio/mae angen ei hailwampio/ei hadolygu	17
Dylai fod yn seiliedig ar/ystryied incwm/y gallu i dalu	14
Mae'n annheg/er mwyn ei gwneud yn decach	14
Mae angen lleihau'r gost/mae angen iddi fod yn rhatach/mae'n rhy ddrud ar hyn o bryd	8
Ni ddylai fod yn seiliedig ar eiddo	7
Mae gan ardaloedd gwahanol amodau economaidd gwahanol/mae angen adlewyrchu'r ardal leol	5
Dylai fod yn seiliedig ar y gwasanaethau a ddefnyddir	5
<i>Arall</i>	17
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Mae angen defnyddio arian yn fwy priodol/ei wario'n well/er mwyn cael gwasanaethau gwell	
Dylai fod yn seiliedig ar nifer yr unigolion mewn cartref/nid yw'n deg bod aelwydydd llai o faint yn talu'r un swm ag aelwydydd mwy o faint	
Mae angen gweld i ble mae'r arian yn mynd / mwy o dryloywder	

Sylfaen: 390 o ymatebwyr

3.52 Gofynnwyd i'r ymatebwyr hynny a oedd yn anghytuno neu'n anghytuno'n gryf y dylid disodli'r dreth gyngor â system arall esbonio eu barn. Y rheswm mwyaf cyffredin dros y farn hon, a fynegwyd gan 43 y cant o'r ymatebwyr hyn, oedd bod y system bresennol yn iawn fel y mae ac nad oes angen ei diwygio. Nododd 14 y cant o'r ymatebwyr nad oedd unrhyw system amlwg i gymryd lle'r dreth gyngor neu nad oeddent yn siŵr beth fyddai'n system well. Nododd tua un o bob 10 ymatebydd (9 y cant) fod y system bresennol yn deg neu ei bod yn hawdd i'w deall a nododd 6 y cant o'r ymatebwyr y byddai newid y system yn cynyddu costau (Tabl 10).

Tabl 10: Anghytuno – Pam ydych chi'n dweud hyn?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr sy'n anghytuno
Mae'r system bresennol yn iawn/yn gweithio/yn iawn fel y mae/nid oes angen ei diwygio	43
Nid oes unrhyw system amlwg i gymryd ei lle/ddim yn siŵr beth fyddai'n system well	14
Mae'r system bresennol yn deg	9
Byddai newid y system yn cynyddu costau	6
Mae'r system bresennol yn iawn ond mae angen ei diwygio, mae angen adolygu'r bandiau/prisiau eiddo	5
Rwy'n cofio treth y pen a pha mor wael ydoedd	5
<i>Arall</i>	12
Y tri ymateb mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan lai na 5 y cant o'r ymatebwyr	
Mae'r system bresennol yn iawn ond mae angen ei diwygio, mae angen adolygu'r bandiau/prisiau eiddo	
Byddai newid y system yn cynyddu costau	
Rwy'n cofio treth y pen a pha mor wael ydoedd	

Sylfaen: 160 o ymatebwyr

3.53 Gan adeiladu ar y cwestiwn hwn, gofynnwyd i bob cyfranogwr ystyried chwe mesur amgen o swm y dreth gyngor y mae disgwyl iddynt ei dalu a'i sgorio ar raddfa o 1 i 6, gydag 1 yn dynodi'r mesur tecaf a 6 yn dynodi'r mesur lleiaf teg. Y mesurau amgen y gofynnwyd iddynt eu hystyried a'u sgorio oedd:

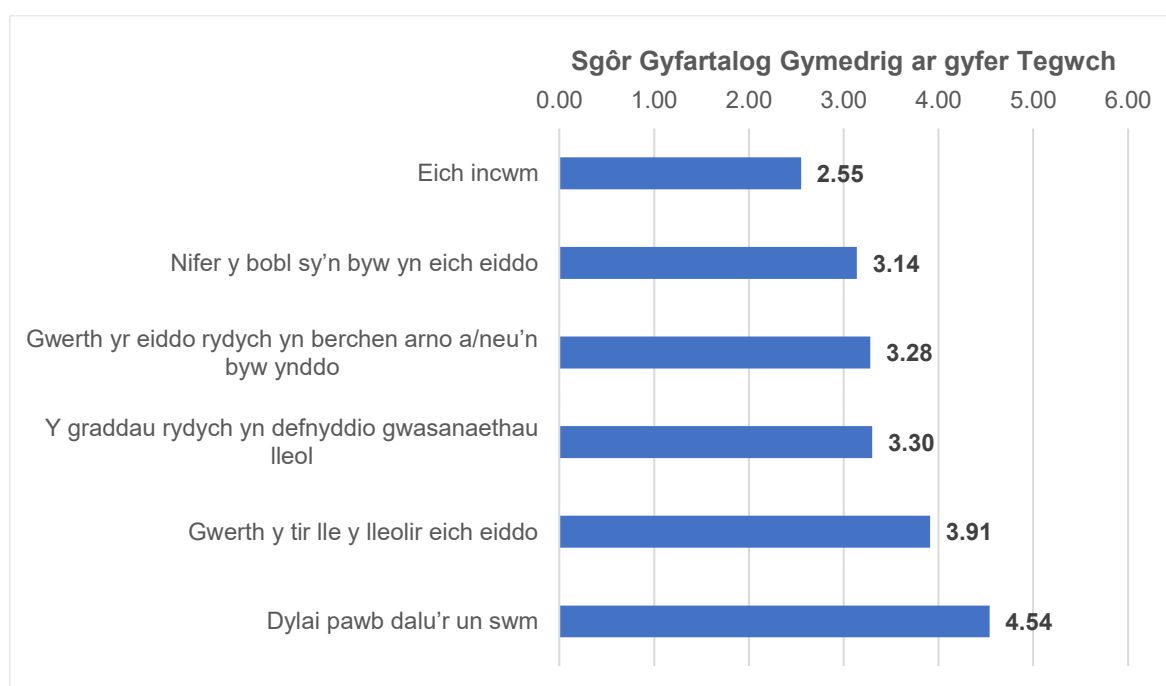
- eich incwm
- gwerth yr eiddo rydych yn berchen arno a/neu'n byw ynddo
- y defnydd rydych yn ei wneud o wasanaethau lleol
- gwerth yr eiddo lle y lleolir eich eiddo
- dylai pawb dalu'r un swm

- nifer y bobl sy'n byw yn eich eiddo.

3.54 Cyfrifwyd cyfartaledd cymedrig yn seiliedig ar y sgoriau a roddwyd i bob mesur amgen, a roddodd sgôr gyfartalog gymedrig gyffredinol ar gyfer tegwch. Yn seiliedig ar y cyfartaledd cymedrig hwn, ystyriwyd mai system drethiant leol yn seiliedig ar eich incwm oedd y system decaf, gyda sgôr gyfartalog gymedrig o 2.55 ar gyfer tegwch. Ystyriwyd mai system drethiant leol lle mae pawb yn talu'r un swm oedd y system leiaf teg, gyda sgôr gyfartalog gymedrig o 4.54 ar gyfer tegwch (Ffigur 11).

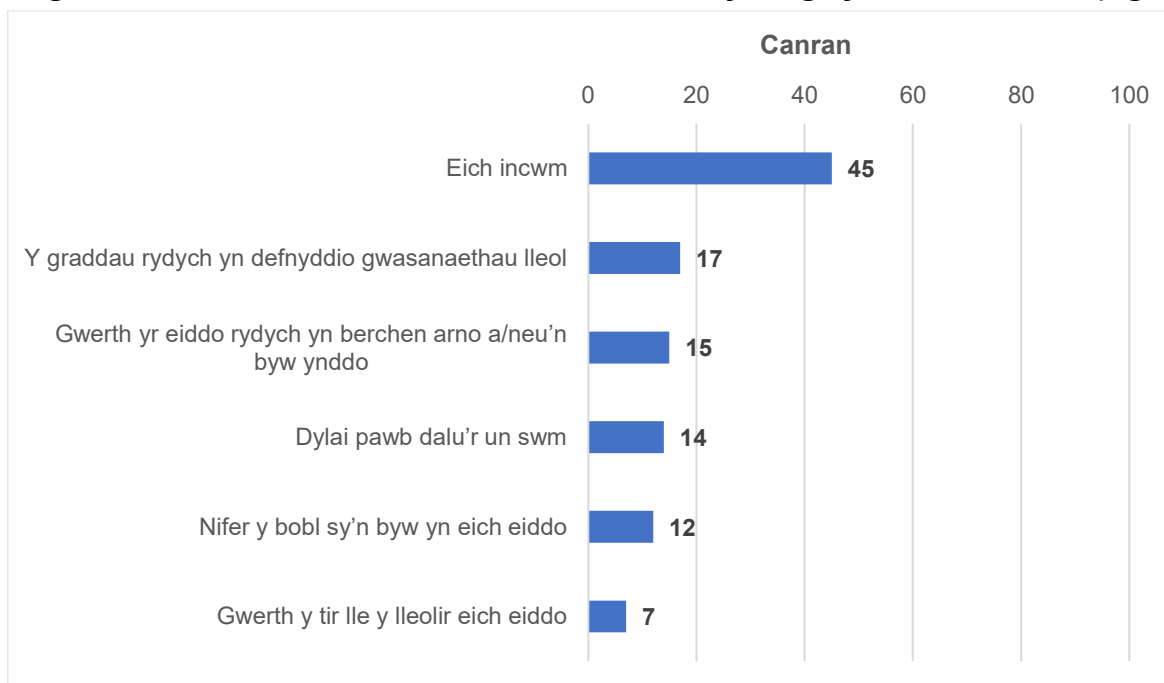
Ffigur 11: Pa un o'r canlynol ydych chi'n teimlo fyddai'r mesur tecaf o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu? Sgôr gyfartalog gymedrig ar gyfer tegwch (1=tecaf, 6=lleiaf teg)

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

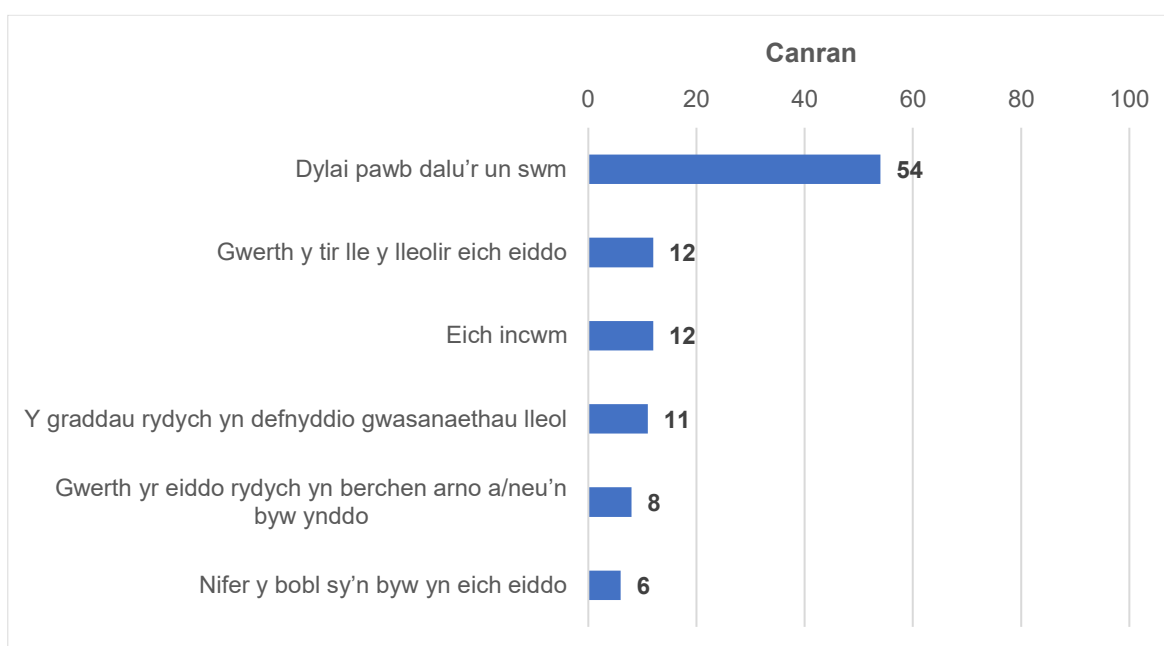
3.55 Fel y gwelir yn Ffigur 12, nododd tua hanner yr ymatebwyr (45 y cant) mai 'eich incwm' oedd y mesur tecaf o system drethiant leol newydd. Nododd un o bob 10 ymatebydd (7 y cant) mai 'gwerth y tir lle y lleolir eich eiddo' oedd y mesur tecaf. Nododd tua hanner yr ymatebwyr (54 y cant) mai system lle mae pawb yn talu'r un swm oedd y mesur lleiaf teg (Ffigur 13).

Ffigur 12: Y mesur tecaf o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu (Sgôr o 1)

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Ffigur 13: Y mesur lleiaf teg o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu (Sgôr o 5)

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Nododd yr ymatebwyr mai sicrhau bod trethi lleol yn glir ac yn hawdd i'w deall ddylai fydd y nod pwysicaf ar gyfer system drethiant leol newydd.

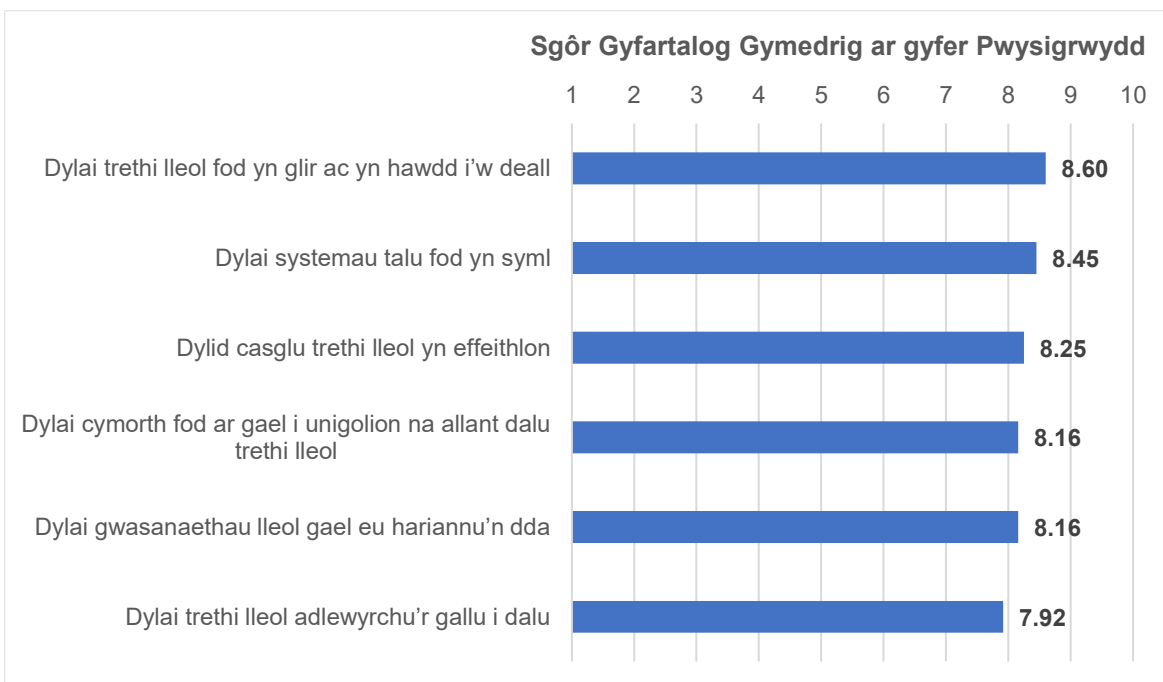
3.56 Gan adeiladu ar beth fyddai'r mesur tecaf o system drethiant leol newydd, gofynnwyd i bob un o'r cyfranogwyr roi eu barn ynglŷn â beth yw nodau pwysicaf

trethiant lleol. Cafodd y cyfranogwyr bum nod i'w hystyried a'u sgorio ar raddfa o 1 i 10, gydag 1 yn dynodi 'ddim yn bwysig o gwbl' a 10 yn dynodi 'cwbl hanfodol'.

- Dylai biliau treth lleol adlewyrchu'r gallu i dalu.
- Dylai gwasanaethau lleol gael eu hariannu'n dda.
- Dylai systemau talu fod yn syml.
- Dylai cymorth fod ar gael i unigolion na allant dalu trethi lleol.
- Dylid casglu trethi lleol yn effeithlon.
- Dylai trethi lleol fod yn glir ac yn hawdd i'w deall.

3.57 **Fel uchod**, defnyddiwyd yr ymatebion i gyfrifo sgôr gyfartalog gymedrig ar gyfer pwysigrwydd. Yn seiliedig ar y mesur hwn, roedd y canlyniadau yn dangos mai nod pwysicaf trethiant lleol, yn ôl yr ymatebwyr, oedd sicrhau bod trethi lleol yn glir ac yn hawdd i'w deall (sgôr gyfartalog gymedrig o 8.60 ar gyfer pwysigrwydd). Y nod o sicrhau bod biliau treth lleol yn adlewyrchu'r gallu i dalu a gafodd y sgôr gyfartalog gymedrig isaf ar gyfer pwysigrwydd, sef 7.92, ond nid oedd y sgôr honno ond 0.68 yn is na'r sgôr uchaf, sy'n dangos nad oedd fawr ddim gwahaniaeth rhwng y sgoriau cyfartalog cymedrig ar gyfer pwysigrwydd a roddwyd i'r pum nod (Ffigur 14).

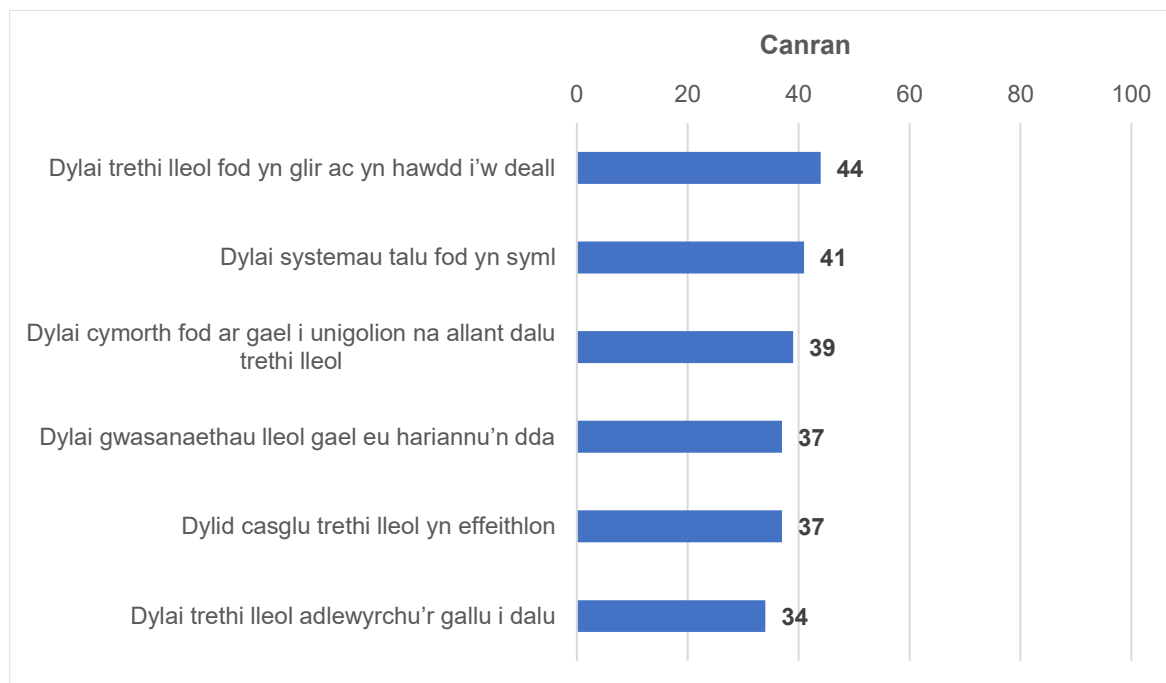
Ffigur 14: Pa mor bwysig yw nodau canlynol trethiant lleol? Sgôr gyfartalog gymedrig ar gyfer pwysigrwydd (1=ddim yn bwysig o gwbl, 10=cwbl hanfodol)

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

3.58 Fel y gwelir yn Ffigur 15, nododd tua dau o bob pum ymatebydd (44 y cant) fod y gosodiad 'dylai systemau talu fod yn glir ac yn hawdd i'w deall' yn gwbl hanfodol, tra nododd un o bob tri ymatebydd (34 y cant) fod y gosodiad 'dylai biliau treth lleol adlewyrchu'r gallu i dalu' yn gwbl hanfodol.

Ffigur 15: Pa mor bwysig yw nodau canlynol trethiant lleol? 'Cwbl hanfodol'

Sylfaen: 1,000 o ymatebwyr

Cael gwybodaeth am y dreth gyngor

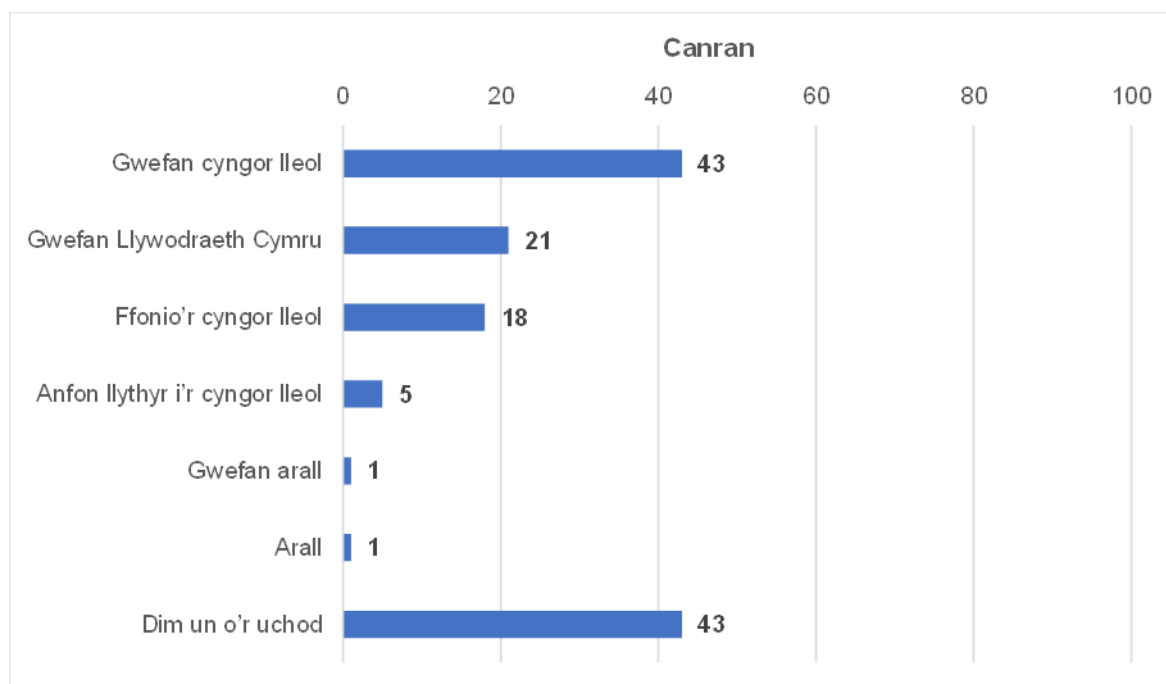
Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr yn gallu cael gwybodaeth am eu treth gyngor yn hawdd ac roedd y rhan fwyaf ohonynt wedi cael y wybodaeth hon drwy ddefnyddio gwefan awdurdod lleol.

3.59 Yn rhan olaf yr arolwg, gofynnwyd i'r cyfranogwyr nodi sut roeddent yn cael gwybodaeth am y dreth gyngor. Gofynnwyd i bob cyfranogwr nodi sut mae wedi cael gwybodaeth am ei dreth gyngor yn ystod y tair blynedd diwethaf. Gallai hyn gynnwys ymholiad ynglŷn â'i fil, holi am ddisgowntiau, rhoi gwybod am newid mewn amgylchiadau, canfod sut mae ei dreth gyngor yn cael ei wario neu unrhyw beth arall sy'n ymwneud â'r dreth gyngor. Cafodd y cyfranogwyr saith categori i ddewis ohonynt, sef:

- Gwefan awdurdod lleol
- Gwefan Llywodraeth Cymru
- Ffonio'r cyngor lleol
- Anfon llythyr i'r cyngor lleol
- Gwefan arall
- Arall
- Dim un o'r uchod.

3.60 Fel y gwelir yn Ffigur 16, nododd bron i hanner (43 y cant) yr ymatebwyr eu bod wedi cael gwybodaeth am eu treth gyngor ar wefan awdurdod lleol. Nododd 43 y cant nad oeddent wedi defnyddio'r un o'r uchod. O blith gweddill yr ymatebwyr, nododd tua un o bum ymatebydd (21 y cant) eu bod yn defnyddio gwefan Llywodraeth Cymru neu eu bod wedi ffonio'r cyngor lleol (18 y cant). Dim ond 5 y cant o'r ymatebwyr a anfonodd lythyr i gyngor lleol er mwyn cael gwybodaeth. Roedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ôl rhanbarth, rhyw, oedran, statws gweithio, bandiau incwm, deiliadaeth eiddo, strwythur yr aelwyd, statws talu'r dreth gyngor a band y dreth gyngor.

Ffigur 16: Yn ystod y tair blynedd diwethaf, ydych chi wedi defnyddio unrhyw rai o'r dulliau canlynol er mwyn cael gwybodaeth am eich treth gyngor?

Sylfaen: 1,000

3.61 Roedd yr ymatebwyr hynny a oedd yn fwy tebygol o gael gwybodaeth gan ddefnyddio gwefan cyngor lleol:

- O Ganolbarth/Gorllewin Cymru (51 y cant, o gymharu â 40 y cant yng Nghaerdydd a De-ddwyrain Cymru a 39 y cant yng Ngogledd Cymru)
- Yn 35-54 oed (47 y cant, o gymharu â 38 y cant o'r ymatebwyr 55+ oed)
- Yn rhentwyr preifat (56 y cant, o gymharu â 40 y cant o berchenogion eiddo)
- Yn bobl anabl neu'n bobl â salwch cyfyngol neu broblem iechyd (48 y cant, o gymharu â 40 y cant o'r ymatebwyr nad oeddent yn anabl neu'r rhai heb salwch cyfyngol na phroblem iechyd)
- Yn byw gyda dibynyddion, naill ai un oedolyn (55 y cant) neu gwpl neu ddau oedolyn neu fwy (51 y cant, o gymharu â 41 y cant o oedolion a oedd yn byw ar eu pen eu hunain a 38 y cant o gyplau neu ddau oedolyn neu fwy a oedd yn byw gyda dibynyddion)
- Yn cael disgowntiau neu ostyngiadau yn eu treth gyngor (52 y cant, o gymharu â 39 y cant o'r ymatebwyr a oedd yn talu eu biliau treth gyngor yn llawn a 38 y cant nad oeddent yn talu'r dreth gyngor)
- Ym mand A y dreth gyngor (64 y cant, o gymharu â phob band arall).

3.62 Roedd y rhai a oedd yn fwy tebygol o gael gwybodaeth gan ddefnyddio gwefan Llywodraeth Cymru:

- O Dde-orllewin Cymru (25 y cant, o gymharu ag 16 y cant o'r ymatebwyr o Ogledd Cymru)
- Yn ddynion (25 y cant, o gymharu â 16 y cant o'r ymatebwyr benywaidd)
- Yn 16-34 oed (40 y cant, o gymharu â 18 y cant o'r ymatebwyr 35-54 oed a 10 y cant o'r ymatebwyr 55+ oed)
- Yn ennill £75,000 neu fwy y flwyddyn (34 y cant, o gymharu â 10 y cant o'r rhai a oedd yn ennill llai na £9,999 y flwyddyn, 21 y cant a oedd yn ennill rhwng £10,000 a £19,999 y flwyddyn ac 20 y cant a oedd yn ennill rhwng £20,000 a £29,999 y flwyddyn)
- Yn rhentwyr cymdeithasol (32 y cant, o gymharu â 19 y cant o berchenogion eiddo a 18 o rentwyr preifat).
- Yn gyplau neu'n ddau oedolyn neu fwy a oedd yn byw gyda dibynyddion (29 y cant, o gymharu â 19 y cant o gyplau neu ddau unigolyn neu fwy heb ddibynyddion a 15 y cant o oedolion a oedd yn byw ar eu pen eu hunain).

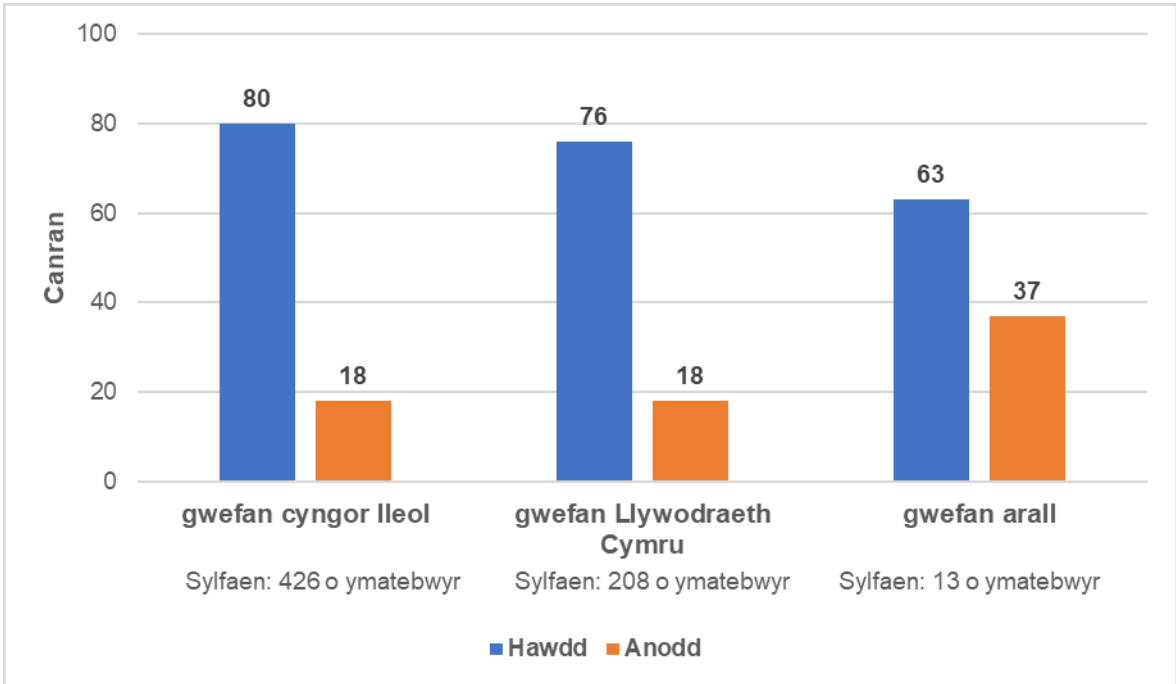
3.63 Roedd y rhai a oedd yn llai tebygol o gael gwybodaeth gan ddefnyddio gwefan Llywodraeth Cymru:

- Yn ddi-waith (9 y cant) neu wedi ymddeol (10 y cant, o gymharu â 29 y cant o gyflogeion amser llawn, 26 o gyflogeion rhan-amser, 23 y cant o'r ymatebwyr hunangyflogedig a 32 o fyfyrwyr)

3.64 Gofynnodd rhan olaf yr arolwg i'r cyfranogwyr pa mor hawdd neu anodd oedd cael gwybodaeth am eu treth gyngor ar wefan y cyngor lleol, gwefan Llywodraeth Cymru neu'r wefan arall a ddefnyddiwyd ganddynt.

3.65 Fel y dangosir yn Ffigur 17, roedd yn hawdd i'r mwyafrif o'r ymatebwyr gael gwybodaeth am eu treth gyngor. Nododd tua phedwar o bob pum ymatebydd ei bod yn hawdd cael gwybodaeth ar wefan y cyngor lleol (80 y cant) a gwefan Llywodraeth Cymru (76 y cant).

Ffigur 17: Pa mor hawdd neu oedd cael gwybodaeth am eich treth gyngor ar wefan y cyngor lleol/gwefan Llywodraeth Cymru/gwefan arall?

4. Casgliadau

- Roedd yr ymatebwyr i'r arolwg wedi'u rhannu'n gyfartal rhwng y rhai a nododd eu bod gwybod eithaf tipyn am y dreth gyngor a'r rhai a nododd nad oeddent yn gwybod fawr ddim amdani.
- Pan ofynnwyd iddynt enwi gwasanaethau a ariennir gan y dreth gyngor, y gwasanaethau mwyaf cyffredin a enwyd oedd biniau a chasglu gwastraff, plismona neu gynnal a chadw ffyrdd.
- Dangosodd yr arolwg fod y mwyafrif o'r ymatebwyr yn ystyried bod talu'r dreth gyngor yn broses syml, eu bod yn ymwybodol o'r cymorth a all fod ar gael i dalu'r dreth gyngor, eu bod yn gwybod â phwy y dylent gysylltu pe bai ganddynt broblem gyda'r dreth gyngor ac nad oeddent yn ei chael hi'n anodd deall eu bil treth gyngor.
- Cymysg oedd agweddau'r ymatebwyr o ran a yw eu bil treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol eu cartref.
- Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr yn anghytuno eu bod wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn eu cymuned leol neu fod system y dreth gyngor yn deg a nododd dros hanner nad oedd yn glir iddyn nhw sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario.
- Cymysg oedd agweddau'r ymatebwyr ynghylch i ba raddau y mae system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu ac a oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor.
- **Nododd y mwyafrif o'r ymatebwyr fod swm y dreth gyngor y mae disgwyl iddynt ei dalu yn rhy uchel.**
- Fodd bynnag, pan roddwyd gwybodaeth iddynt am y gwasanaethau a ariennir gan y dreth gyngor, nododd cyfran lai o'r ymatebwyr fod eu bil treth gyngor yn rhy uchel a nododd cyfran fwy o'r ymatebwyr fod eu bil yn agos at ei le neu'n rhy isel yng ngoleuni'r wybodaeth hon.
- Roedd tua dau o bob pum ymatebydd (39 y cant) yn cytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant leol wahanol er mwyn ei gwneud yn decach ac roedd cyfran lai (16 y cant) yn anghytuno. Nid oedd tua hanner yr holl ymatebwyr (45 y cant) yn siŵr a ddylid disodli'r system bresennol â system drethiant leol wahanol. Pan gafodd yr ymatebwyr eu holi am opsiynau eraill, ystyriwyd mai system drethiant leol yn seiliedig ar eich incwm oedd y system decaf.

- O ran beth ddylai nodau system drethiant leol newydd fod, nododd yr ymatebwyr mai'r nod pwysicaf yw sicrhau bod systemau talu yn glir ac yn hawdd i'w deall.
- Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr yn defnyddio gwefan eu cyngor lleol i gael gwybodaeth am eu treth gyngor.
- Roedd yn hawdd i'r mwyafrif o'r ymatebwyr a oedd wedi defnyddio gwefan cyngor lleol, gwefan Llywodraeth Cymru neu wefan arall gael gwybodaeth am eu treth gyngor.

Atodiad A: Methodoleg

Arolwg Omnibws Cymru

- 4.1 Bwriedir i sampl Omnibws gynrychioli'r boblogaeth o oedolion sy'n preswyllo yng Nghymru sy'n 16 oed a throsodd. Cwblhawyd y cyfwelwyd gan yr ymatebwyr eu hunain ac fe'u cynhaliwyd gan ddefnyddio llwyfan cyfnewid paneli ar-lein Cint.
- 4.2 Mae llwyfan Cint a'i gynhyrchion yn cydymffurfio â safonau ESOMAR, MRS, ARF, MRIA, AMA, AMSRO ac Insights Association. Mae Cint hefyd yn cydymffurfio ag ISO 20252. Mae sawl gwiriad ansawdd data wedi'u hymgorffori yn system Cint gan gynnwys gwiriad GEO IP a CAPTCHA ar adeg cofrestru, rhif adnabod unigryw ymatebydd a gwiriadau ymddygiad twyllodrus. Yn ogystal â hyn, mae Beaufort yn ymgorffori ei gwestiynau a'i fesurau rheoli ansawdd ei hun yn yr arolwg ac yn hepgor ymatebwyr sy'n methu'r gwiriadau hyn.
- 4.3 Roedd yr arolwg yn destun rheolaethau cwota demograffig plethedig ar gyfer oedran o fewn rhyw. Pennwyd rheolaeth cwota ar wahân arall ar radd gymdeithasol a chynhaliwyd cyfweiliadau â thrigolion ym mhob awdurdod lleol yng Nghymru.
- 4.4 Cyfluniwyd arolygon ar-lein i'w cwblhau ar gyfrifiadur personol/llechen neu ffôn clyfar a chynigiwyd fersiynau Cymraeg a Saesneg i bob ymatebydd. Gwnaed gwaith maes ar gyfer arolwg mis Mawrth 2022 rhwng 28 Chwefror a 20 Mawrth 2022. Cwblhawyd a dadansoddwyd cyfanswm o 1,000 o gyfweiliadau.
- 4.5 Mae data wedi'u pwysoli yn ôl grŵp oedran, rhyw, grŵp Awdurdodau Lleol a gradd gymdeithasol er mwyn iddynt gyd-fynd â ffigurau Cyfrifiad 2011 a sicrhau eu bod yn cynrychioli'r boblogaeth o oedolion (16+) yng Nghymru yn llawn.
- 4.6 Mae talgrynnu rhifyddol i rifau cyfain yn golygu nad yw cyfanswm y ffigurau mewn colofnau canrannau, o reidwydd, yn cyfateb yn union i 100%. Lle y gellir rhoi mwy nag un ateb i gwestiwn, efallai y bydd cyfanswm y canrannau yn fwy na 100%. Mae 0 yn dynodi sampl wedi'i phwysoli o lai na 0.5 ac mae 0% yn dynodi canran o lai na 0.5%. Lle mae bonau colofnau yn llai na 50, mae angen dehongli canrannau yn ofalus.
- 4.7 Defnyddiwyd prawf z i nodi a yw cydberthynas a welwyd yn y sampl yn debygol o adlewyrchu cysylltiad gwirioneddol yn y boblogaeth.

Enw'r Newidyn	Disgrifiad
Rhanbarth	
Gogledd Cymru	Y rhai sy'n byw yn Wrecsam, Sir y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Ynys Môn, Gwynedd
Canolbarth/Gorllewin Cymru	Y rhai sy'n byw ym Mhowys, Ceredigion, Sir Gaerfyrddin, Sir Benfro
De-orllewin Cymru	Y rhai sy'n byw yn Abertawe, Castell-nedd Port Talbot, Pen-y-bont ar Ogwr
Cymoedd De Cymru	Y rhai sy'n byw yn Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful, Torfaen, Caerffili, Blaenau Gwent
Caerdydd a De-ddwyrain Cymru	Y rhai sy'n byw yng Nghaerdydd, Bro Morgannwg, Sir Fynwy, Casnewydd
Oedran	
16-24	
25-34	
35-44	
45-54	
55-64	
65+	
16-34	
35-54	
55+	
Gradd Gymdeithasol	
AB	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol A neu B

C1	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol C1
C2	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol C2
DE	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol D neu E
ABC1	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol A neu B neu C1
C2DE	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi lle mae'r prif enillydd incwm wedi'i ddsbarthu'n radd gymdeithasol C2 neu D neu E
Statws Gweithio	
Cyflogai llawn amser	Y rhai sy'n gyflogeion llawn amser (mwy na 30 awr yr wythnos)
Cyflogai rhan-amser	Y rhai sy'n gyflogeion rhan-amser (30 awr neu lai yr wythnos)
Hunangyflogedig	Y rhai sy'n hunangyflogedig
Di-waith/yn chwilio am waith	Y rhai sy'n ddi-waith neu'n chwilio am waith
Myfyriwr amser llawn	Y rhai sy'n fyfyrwyr amser llawn
Wedi ymddeol yn llwyr/ddim yn gweithio'n barhaol	Y rhai sydd wedi ymddeol yn llwyr neu nad ydynt yn gweithio (e.e., gofalwr, yn gofalu am y teulu)
Bandiau Incwm	
Llai na £9,999	
£10,000-£19,999	
£20,000-£29,999	
£30,000-£49,999	

£50,000-£74,999	
£75,000+	
Gwell gennyf beidio â dweud/ddim yn gwybod	
Deiliadaeth	
Yn berchen ar yr eiddo (â morgais neu hebddo)	Y rhai sy'n byw mewn eiddo y maent yn berchen arno (â morgais neu hebddo)
Rhentu eiddo cymdeithasol	Y rhai sy'n byw mewn eiddo y maent yn ei rentu gan y cyngor lleol neu gymdeithas dai
Rhentu eiddo preifat	Y rhai sy'n byw mewn eiddo y maent yn ei rentu gan landlord preifat
Rhanberchnogaeth	Y rhai sy'n byw mewn eiddo y maent yn berchen arno'n rhannol ac yn ei rentu'n rhannol
Statws Anabledd	
Oes	Y rhai sydd â salwch hirdymor, problem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gweithgareddau bob dydd neu'r gwaith a wnânt
Nac oes	Y rhai NAD oes ganddynt salwch hirdymor, problem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gweithgareddau bob dydd neu'r gwaith a wnânt
Strwythur yr aelwyd	
Un oedolyn sy'n byw ar ei ben ei hun	
Un oedolyn sy'n byw gyda dibynyddion	
Cwpl neu ddau oedolyn neu fwy sy'n byw heb ddibynyddion	
Cwpl neu ddau oedolyn neu fwy sy'n byw gyda dibynyddion	

Sefyllfa arall/heb ei nodi	
Talu'r Dreth Gyngor	
Ydynt – yn llawn	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi sy'n talu'r dreth gyngor lawn
Ydynt – yn cael disgownt/gostyngiad	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi sy'n talu swm gostyngol o'r dreth gyngor
Nac ydynt	Y rhai sy'n byw mewn cartrefi nad ydynt yn talu'r dreth gyngor
Band Cyngor	
A	Y rhai sy'n byw mewn eiddo ym mand A y dreth gyngor (y band isaf)
B	Y rhai sy'n byw mewn eiddo ym mand B y dreth gyngor
C	Y rhai sy'n byw mewn eiddo ym mand C y dreth gyngor
D	Y rhai sy'n byw mewn eiddo ym mand D y dreth gyngor
E, F, G, H, I	Y rhai sy'n byw mewn eiddo ym mandiau E neu F neu G neu H neu I (y bandiau uchaf)
Ddim yn gwybod/ddim yn siŵr	Y rhai nad ydynt yn siŵr ym mha un o fandiau'r dreth gyngor y maent

Atodiad B

Adran 1 – Cyfrifoldeb am dalu'r dreth gyngor

1. Ydych chi neu unrhyw un yn eich cartref yn talu'r dreth gyngor?
  - Ydw/ydy
  - Nac ydw/nac ydy
- 1a. Pa un o'r rhain sy'n disgrifio orau eich cyfrifoldeb am dalu treth gyngor eich cartref?
  - Cyfrifoldeb llwyr
  - Cyd-gyfrifoldeb
  - Dim cyfrifoldeb, mae rhywun arall ar yr aelwyd yn ei thalu
- 1b. Pa un o'r canlynol sy'n disgrifio orau pam nad yw eich cartref yn talu'r dreth gyngor?
  - Mae pob aelod o'r aelwyd o dan 18 oed
  - Mae pob aelod o'r aelwyd yn fyfyrwr
  - Mae pob aelod o'r aelwyd yn berson ifanc sydd wedi gadael gofal o dan 25 oed
  - Rwyf ar incwm isel ac yn cael y Gostyngiad Llawn yn y Dreth Gyngor
  - Arall, nodwch:

(Neidiwch dros gwestiynau 2, 3, 3a 4, 4a, 7, 9, 9a, 10, 10a)

2. Beth yw eich band treth gyngor?
  - A (Isaf)
  - B
  - C
  - D
  - E
  - F
  - G
  - H
  - I (Uchaf)
  - Ddim yn siŵr
3. Ydych chi'n derbyn unrhyw ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau yn y dreth gyngor?
  - Ydw
  - Nac ydw
  - Ddim yn siŵr

3a. Pa ddisgowntiau, eithriadau neu ostyngiadau ydych chi'n eu derbyn?

4. Sut mae eich cartref yn talu'r dreth gyngor?

- Yn wythnosol
- Yn fisol dros 10 mis
- Yn fisol dros 12 mis
- Yn flynyddol

4a. Faint o dreth gyngor mae eich cartref yn ei thalu bob wythnos/mis/blwyddyn? [Dilëwch fel y bo'n briodol, yn dilyn yr ymateb i C4]

Adran 2 – Gwybodaeth am y dreth gyngor ac agweddau tuag ati

5. Faint fydddech chi'n ei ddweud rydych chi'n ei wybod am y dreth gyngor?

- Llawer iawn
- Eithaf tipyn
- Ychydig iawn
- Dim byd o gwbl

6. Allwch chi enwi tri gwasanaeth sy'n cael eu hariannu gan y dreth gyngor?

7. I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r gosodiadau canlynol:

- Mae talu'r dreth gyngor yn broses syml
- Dydw i ddim yn gwybod pwy i gysylltu â nhw os oes gen i broblem gyda'r dreth gyngor
- Rwyf yn ymwybodol o'r cymorth treth gyngor a allai fod ar gael
- Mae'n anodd deall fy mil treth gyngor
- Mae fy mil treth gyngor yn adlewyrchu gwerth presennol fy nghartref

- Cytuno'n gryf
- Cytuno
- Anghytuno

- Anghytuno'n Gryf

8. I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r gosodiadau canlynol:
- Mae system y dreth gyngor yn deg
  - Rwyf wedi gweld budd y dreth gyngor yn cael ei buddsoddi yn fy nghymuned leol
  - Mae system y dreth gyngor yn cefnogi pobl na allant fforddio talu
  - Nid oes gan gynghorau lleol ddigon o reolaeth dros gyfraddau'r dreth gyngor
  - Nid yw'n glir i mi sut mae'r dreth gyngor yn cael ei gwario
-
- Cytuno'n gryf
  - Cytuno
  - Anghytuno
  - Anghytuno'n Gryf

9. Yn seiliedig ar eich incwm a'ch gwariant, sut fydddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?
- Rhy uchel
  - Yn agos at ei le
  - Rhy isel

9a. Pam ydych chi'n dweud hyn?

10. Mae'r dreth gyngor yng Nghymru yn helpu i ariannu gwasanaethau yn ein cymunedau, gan gynnwys addysg, gofal cymdeithasol, plismona, gwasanaethau tân ac achub, gwastraff ac ailgylchu, yn ogystal â llawer o wasanaethau eraill. Yn seiliedig ar y gwasanaethau y mae'r dreth gyngor yn eu hariannu, sut fydddech chi'n disgrifio swm y dreth gyngor mae disgwyl i'ch cartref ei dalu?
- Rhy uchel
  - Yn agos at ei le
  - Rhy isel

10a. Pam ydych chi'n dweud hyn?

Adran 3 – Agweddau tuag at newid

11. I ba raddau ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno y dylid disodli'r dreth gyngor â system drethiant leol wahanol?

- Cytuno'n gryf
- Cytuno
- Anghytuno
- Anghytuno'n Gryf

11a. Pam ydych chi'n dweud hyn?

12. Pe bai'r system drethu leol yn cael ei newid, pa un o'r canlynol ydych chi'n teimlo fyddai'r mesur tecaf o ran faint o dreth leol y disgwylir i chi ei thalu?

Nodwch eich atebion o 1 i 5, gydag 1 fel y mesur tecaf a 5 fel y mesur lleiaf teg.

- Eich incwm
- Gwerth yr eiddo rydych yn berchen arno a/neu'n byw ynddo
- Y defnydd rydych yn ei wneud o wasanaethau lleol
- Gwerth yr eiddo lle y lleolir eich eiddo
- Dylai pawb dalu'r un swm
- Nifer y bobl sy'n byw yn eich eiddo

13. Yn eich barn chi, pa mor bwysig yw nodau canlynol trethiant lleol? Sgoriwch eich ateb ar raddfa o 1 i 10, gydag 1 yn dynodi 'ddim yn bwysig o gwbl' a 10 yn dynodi 'cwbl hanfodol'.

- Dylai trethi lleol fod yn glir ac yn hawdd i'w deall
- Dylai biliau treth lleol adlewyrchu'r gallu i dalu
- Dylai gwasanaethau lleol gael eu hariannu'n dda
- Dylai systemau talu fod yn syml
- Dylai cymorth fod ar gael i unigolion na allant dalu trethi lleol
- Dylid casglu trethi lleol yn effeithlon

Adran 4 – Cael gwybodaeth am y dreth gyngor

14. Yn ystod y tair blynedd diwethaf, ydych chi wedi defnyddio unrhyw rai o'r dulliau canlynol er mwyn cael gwybodaeth am eich treth gyngor? Gallai hyn gynnwys ymholiad ynglŷn â'ch bil, holi am ddisgowntiau, rhoi gwybod am newid mewn amgylchiadau, canfod sut mae ei dreth gyngor yn cael ei wario neu unrhyw beth arall sy'n ymwneud â'r dreth gyngor

- Gwefan awdurdod lleol
- Gwefan Llywodraeth Cymru
- Ffonio'r cyngor lleol
- Anfon llythyr i'r cyngor lleol
- Gwefan arall (nodwch)
- Arall (nodwch)
- Dim un o'r uchod

14a. Pa mor hawdd neu anodd oedd cael gwybodaeth am eich treth gyngor ar wefan y cyngor lleol?

- Hawdd iawn
- Eithaf hawdd
- Eithaf anodd
- Anodd iawn
- Ddim yn gwybod

14b. Pa mor hawdd neu anodd oedd cael gwybodaeth am eich treth gyngor ar wefan Llywodraeth Cymru?

- Hawdd iawn
- Eithaf hawdd
- Eithaf anodd
- Anodd iawn
- Ddim yn gwybod

14c. Pa mor hawdd neu anodd oedd cael gwybodaeth am eich treth gyngor ar y wefan arall a ddefnyddiwyd gennych?

- Hawdd iawn
- Eithaf hawdd

- Eithaf anodd
- Anodd iawn
- Ddim yn gwybod